

Klasszikus kínai tanmesék

* * *

A mesék forráshelyét, a megjelenés eredeti időpontját a mesék szövege után közöljük.

A fordítás a Foreign Languages Press, Beijing, China, 1981-ben kiadott
Chinese Ancient Fables c. angol nyelvű kötete alapján készült

Fordította: **Striker Judit**

A fordítást az eredetivel egybevetette: **Baron Péter**

Tartalom:

ELŐSZÓ

**HOGYAN HORDTA EL A BOLOND A HEGYEKET?
GYANÚ
TÚL SOK ÖSVÉNY
AJÁNDÉK GALAMBOK
A PLATÁNFA KIVÁGÁSA
A TALÁLT BIRTOKLEVÉL
AZ EMBER, AKI SENKIT SEM LÁTOTT
AZ ÖNTELT KOCSIS
A FŐÚR, AKI A SÁRKÁNYOKAT SZERETTE
TÍZEZER ARANY
A KÉK CINKE ÉS AZ ÓRIÁS MADÁR
GYÓGYÍR CSEREPEK KEZEKRE
A SIRÁLY, AMELYET A SZERETET PUSZTÍTOTT EL
A SÁRKÁNYFARAGÁS MŰVÉSZETE
AZ UTÁNZÁS OSTOBASÁGA
A BÉKA A FORRÁSNÁL
PONTY A KISZÁRADT KERÉKNYOMBAN
HOGYAN VESZÍTETTE EL KÉT BOJTÁR A JUHAIT?
HÁROM GESZTENYE VAGY NÉGY?
A HERCEG ÉS AZ ÍJA
A DÁMAJÁTÉK TANULÁSA
A CSIRKETOLVAJ
MI A KÜLÖNBSÉG ÖTVEN LI ÉS SZÁZ LI KÖZÖTT?
HOGYAN SEGÍTETTE VALAKI A HAJTÁSOK NÖVEKEDÉSÉT?
AKI FÉLT A SZELLEMEKTŐL
AZ ORVOS ÉS A BETEG
AZ EMBER, AKIT A KÚTBAN TALÁLTAK
AKI A HAJÓT JELÖLI MEG
A JÓ ÚSZÓ FIA
A HARANGLOPÁS
A LÓ MEGLECKÉZTETÉSE
AZ OKOS ÖREGASSZONY
A SZELLEMEK FESTÉSE
AZ OMLADOZÓ FAL
ELEFÁNTCSONT EVÓPÁLCIKA
MIÉRT ÖLTE LE ZENG SHET A DISZNÓT?
AZ EMBER, AKIT TETETTE, HOGY TUD FÚZFA SÍPON JÁTSZANI
A FÉRFI, AKI LÁNDZSÁKAT ÉS PAJZSOKAT ÁRULT
CIPÓVÁSÁRLÁS
A HALHATATLANSÁG RECEPTJE
HOGYAN SAVANYÍTJA MEG A KUTYA A BORT?
VÁRVA, HOGY A NYÚL FELFORDULJON
HOGYAN KÖLTÖZÖTT MÁSHOVÁ KÉT KÍGYÓ?
AZ ÍJ MEG A NYÍLVESSZŐ
AKI GYÖNGY NÉLKÜL ADTA EL AZ ÉKSZERDOBOZT
A TIGRISBŐRBE BÚJT BÁRÁNY
A SZALONKA ÉS A KAGYLÓ
HOGYAN HASZNÁLTA KI A RÓKA A TIGRIS EREJÉT?
A ZENG SHENRŐL TERJESZTETT SZÓBESZÉD
A ROSSZ IRÁNY
AKI LÁBAT RAJZOLT A KÍGYÓNAK**

A KÖLCSÖNVETT LÁMPAFÉNY
KI A LEGELEGÁNSABB?
HOGYAN VÁSÁROLT A KIRÁLY JÓ LOVAT?
AZ AGYAGFIGURA ÉS A FASZOBOR
A BAGOLY KÖLTÖZÉSE
PÉLDÁZATOK
PÉLDABESZÉD A TANULÁSRÓL
A HALLÁ VÁLTOZOTT SÁRKÁNY
A KABÓCA, AZ ÁJTATOS MANÓ, MEG A VERÉB
PÁNCÉLBA ÖLTÖZVE
A SZÓRME ÉS A BŐR
AKI KIÉRDEMELTE A TISZTELETHELYET
AKI HÁRFAJÁTÉKKAL SZÓRAKOZTATTA A BIVALYT
AZ ANYA SIRATÁSA
A VAK ÉS A SÁNTA
KÉT SZEMPÁR
AZ EGYLYUKÚ HÁLÓ
AZ ÍJ TÜKÖRKÉPE
A FEHÉR FEJŰ DISZNÓ
A SZENT ANGOLNA
A FÖNIXMADÁR
A SZAMARAT VÁSÁRLÓ TUDÓS
„EGÉSZ IDŐ ALATT ITT VOLT!”
A GYÁVASÁG OSTOBÁVÁ TESZ
AZ ELVESZETT CSOMAG
A PATAK
A SÓLYOM ÉS A VIPERA
AZ EMBER, AKI JOBBAN SZERETTE A PÉNZÉT, MINT AZ ÉLETÉT
A GUIZHOU-I SZAMÁR
A VADÁSZ CSELFOGÁSA
A JÁMBOR ÓZGIDA
RÉGI SZOKÁS
A VADLÚDÓRSÉG
RÉGI TÓ HELYETT ÚJ
RÉGI KÖNYVEK RÉGI BRONZÉRT
AKI GYERTYÁT GYÚJT, HOGY MEGTALÁLJA A KOVÁT
A HAJÓTULAJDONOS ÖTLETE
MIHEZ HASONLÍTHATÓ A NAP?
VEREKEDŐ BIVALYOK
HOL TEREM A RIZS?
AKI EGÉSZBEN NYELTE A DATOLYÁT
A KÖNYÖRÜLETES FÉRFI
MINDEN RONCS HAJÓ ÁLLAMI HAJÓ
A ZHONGSHAN HEGYSÉG FARKASA
A HÍZELGÉSRE VÁGYÓ GAZDAG
A LÚDHÚS ELKÉSZÍTÉSÉNEK MÓDJAI
A PÚP ELTÜNTETÉSE
AZ ÁLOM
HA NEM JUT SEPRÓ A DISZNÓKNAK
AZ EMBER, AKI NEM VALLOTTA BE A TÉVEDÉSÉT
NINCS MIT TENNI
TÜRELEM
BECSÜLET
ABNORMÁLIS IDŐJÁRÁS
SAVANYÚ BOR
RENDELET A TIGRISEK ELLEN
A JÓ EMBERT KÖNNYŰ BÁNTANI
EGYÜTT NEVETNI
AZ ALACSONY ZSÁMOLY
HOGYAN LEHET TÚT CSISZOLNI A MOZSÁRTÖRŐBŐL

**A JÉGMADÁR
CERKÓFMAJMOK
A SEMMITTEVÉS PILLANATA
A TINTAHAL
VILLÁS FAÁG
AZ UJJADAT KÉREM
BÁRMIT A SZAMÁR SZERETETÉÉRT
ZARÁNDOKÚT
AZ ÜGYEFOGYOTT PARASZT
RÖVIDLÁTÁS**

ELŐSZÓ

E kötet az időszámítás előtti 3. és 4., valamint az időszámítás utáni 16. és 17. századból származó százhuszonegy legszebb kínai tanmesét tartalmazza. A két időszakot ugyanis az jellemezte, hogy Kínában a tanmesék a szofizmák szintjére emelkedtek.

Az i. e. 3. és 4. században a Zhou-dinasztia feudális hatalma hanyatlásnak indult: az államok hódító háborúk sorát vívták - mindegyik el akarta foglalni a másikat; szabadon adták-vették a földbirtokokat; az átlagemberek kezdték birtokukba venni a kultúrát, s a hatalom immár nem tudta tovább biztosítani az arisztokraták kiváltságait. A kor szelleme számos gondolkodó iskola kialakulását és felvirágzását ösztönözte. A kor kultúráját, a történelmet ismerő írástudók módszeresen járták az országot, s mivel leereszkedtek a nép körébe, megismerkedtek meséivel. Az írástudók e meséket arra használták fel, hogy szót emeljenek a hatalom ellen, vagy hogy más gondolkodó iskolák tudósaival vitázzanak, a mesék segítségével megfogalmazták elveiket és nézeteiket, később pedig a meséket is felhasználták könyveik megírásához. E téren kiemelkedő munkát végzett Han Fei Zi, Zhuang Zi és Lie Zi. Meséiket évszázadokon keresztül generációk adták át egymásnak - jelentős mértékben gazdagítva a kínai kultúrát.

Kínának a Han-dinasztia uralkodása alatt (i. e. 2. évszázad) bekövetkezett egyesítése után megerősödött a feudális állam. Uralkodóvá vált a konfucianizmus, más gondolkodó iskolák háttérbe szorultak. Csak konfucianista írástudó tölthetett be állami hivatalt. Félelmetes, hogy az egyszerű emberek a mesékben szatírákat alkottak a társadalomról, bírálták a társadalmat, miközben az írástudók e meséket inkább afféle pletykálkodó fecsegésnek tartották, mint irodalomnak. Ennek következtében csupán maroknyi mesét jegyeztek le, s azok jó részét is töredékesen. Két író nevét azonban meg kell említeni: Liu Zongyuan egy sor 8. századi mese szerzője, míg Su Shi a 11. században jegyezte le az Ai Zi műveit. Bár az írók életében egyik sem ért el sikereket, meséik - szatirikus társadalombírálatuk révén - jelentős helyet foglalnak el a kultúrtörténetben.

Liu Ji, a 14. században a mongol megszállás alatt átélt borzalmak hatása alatt írta meg Yu Li Zi című könyvét, mely számos mesét is tartalmaz, bár igaz, az ő meséi nem annyira életszerűek, mint amelyeket a nép alkotott. A 16. és 17. századok végén rohamosan hanyatlott a Ming-dinasztia. A hatalmi harcokból az állami hivatalnokok sem vonhatták ki magukat. Hatalmas adókat vetettek ki. A népességet éhhalál és szenvedést okozó természeti csapások sújtották. Mindenfelől jajszó, panasz hallatszott. A haladó értelmiségiek legjava fegyverként használta tollát, írásaival feltárta a szociális problémákat, támadta a korrump hivatalnokokat. Közöttük volt Jiang Yingke a Xue Tao történetei és Zhao Xanxing a Xiao Zan (A nevetés dicsérete) írója, valamint Feng Monglong a Xiao Fu (A mulatságok tárháza) című kötet szerzője - az utóbbi kötet a mesék mellett más irodalmi műveket is tartalmaz. Xiao Fu valóban mestere volt a műfajnak, a meséket és más írásokat tartalmazó összeállítása mindmáig fennmaradt. Voltak más írók, akik a mesék alaptémáját a szájhagyományból merítették, majd azokat az i. e. 3. és 4. század irodalmi hagyományává finomították. A jelen kötetben szereplő mesék mindegyike régi szerzők munkája.

Wei Jinzhi

HOGYAN HORDTA EL A BOLOND A HEGYEKET?

A Thaing és a Wangwu hegység vagy 700 li¹ átmérőjű és sok ezer láb magas lehet.

A hegy északi oldalán lakott egy öreg ember, közel járt már a kilencvenedik évéhez, és mindenki úgy hívta: a Bolond. Mivel a ház bejárata a hegyre nézett, minden alkalommal kerülőt kellett tennie, akár elment hazulról, akár hazament. Ezt módfelett kényelmetlennek találta, egy napon hát összehívta családját, hogy megbeszéljék, mit is tehetnének.

- Mit szólnátok hozzá, ha elhordanánk a két hegyet? - kérdezte. - Akkor utat nyithatunk délre, a Han folyó partjához.

Valamennyien egyetértettek vele, csak a felesége aggodalmaskodott:

- Annyi erőd sincs, hogy egy dombocskát elhordj! Hogy tudnád elhordani a két hatalmas hegyet? Aztán meg hová tennétek a kihányt földet és sziklát?

- Belehajítjuk a tengerbe - hangzott a válasz.

A Bolond a fiával meg az unokájával elkezdte ásni a földet, és kosárba rakva cipelték a tengerhez. Élt a szomszédságukban egy Jing nevű özvegyasszony, meg annak a hétéves fia, ők is elhatározták, segítenek elhordani a hegyeket. Hetekbe tellett, míg egyszer-egyszer megjárták az utat.

Lakott a Han folyó partján még egy nagyon öreg ember, akit mindenki úgy nevezett: a Bölcs. Látva fáradozásukat, jót kacagott, s megpróbálta lebeszélni őket a munkáról.

- Elég legyen az értelmetlen ostobaságból! - kiáltotta. - Hisz öreg vagy és gyenge, nem tudod elhordani picinyke részét sem a hegynek. Hogy tudnád elhordani azt a rengeteg földet meg sziklát?

A Bolond hosszan tartó pillantást vetett rá. - Milyen ostoba és együgyű vagy - felelte. - Annyi eszed sincs, mint az özvegy kisfiának. Ha meghalok, itt marad utánam a fiam, aztán meg a fiam fia, és így tovább nemzedékről nemzedékre. Mivel pedig a hegy nem nő, idővel miért ne tudnánk elhordani?

A Bölcs erre nem tudott mit mondani.

Lie Zi²

GYANÚ

Egy ember nem találta helyén a baltáját. Bizonyos volt benne, hogy a szomszéd fia lopta el. Leste, hogy jár-ke a legény: pontosan úgy lépkedett, mint egy tolvaj. Figyelte az arckifejezését: éppolyan volt, mint egy tolvajé. Kihallgatta, amint beszélt: mintha egy tolvajt hallott volna. Egy szó, mint száz, a legény egész viselkedése arról árulkodott, hogy csakis ő lehetett a tolvaj.

¹ Kínai eredetű, országoként változó értékű hosszsmérték a Távols-Keleten. 1 li kb. 570 méter.

² A Lie Zi (Lie Yokou)-nak tulajdonított könyv szerzője az i. e. 7. és 5. század között élt. A művet többen későbbi, Han korban (i. e. 206-i. u. 220) élt szerzőnek tulajdonítják.

Később a mi emberünk kiment ásni a kertjébe, és a kertben meglelte a baltát. Amikor pedig újra megnézte magának a szomszéd legény gesztusait, semmit sem talált már bennük, ami tolvajra emlékeztette volna.

Lie Zi

TÚL SOK ÖSVÉNY

Yang Zi mester szomszédjának elkóborolt a báránya, kiküldte hát összes emberét a bárány keresésére, és megkérte Yang Zi szolgáját, tartson ő is velük.

- Micsoda! - rikácsolt Yang Zi. - Ennyi emberre van szükséged, hogy megkeress egy bárányt?

- De hisz annyi ösvény van itt, ki tudja, merre ment - magyarázkodott a szomszéd.

Amikor a szolga visszatért, Yang Zi megkérdezte:

- No, megtaláltátok a bárányt?

A szolga azt felelte, nem. Akkor Yang Zi megkérdezte, hogyhogyan nem tudták megtalálni.

- Túl sok az ösvény - felelte a szolga. - Egyik ösvény beletorkollik a másikba, nem tudtuk eldönteni, melyiket válasszuk, így aztán visszafordultunk.

Yang Zi gondolkodóba esett. Hosszú ideig nem szólt semmit, egész nap el se mosolyodott.

Tanítványait meglepte a viselkedése.

- Egyetlen bárány nem a világ - vigasztalták mesterüket -, meg aztán nem is a tiéd volt. Miért lettél hát ilyen szótlan és komor?

Yang Zi nem válaszolt, és tanítványai tanácstalanok voltak. Egyikük, Mengsheng Yang próbálta kifejteni, mi játszódhat le a mesterben.

- Ha túl sok az ösvény - mondaná a mester -, az ember nem találja meg az elkóborolt bárányt. Ha egy tanítványnak túl szerteágazó az érdeklődése, elaprózza az idejét. Minden tudás ugyanazon forrásból ered, de a tudáshoz sokféle módon lehet eljutni. Ha tévútra lépsz, csak úgy kerülhetsz a helyes ösvényre, ha visszatérsz a kiindulópontához, az igazság forrásához. Mivel Yang Zi tanítványa vagy, tőle akarod megszerezni a tudást, add neki át magad teljes mértékben, különben soha nem fogod megérteni a mestert.

Lie Zi

AJÁNDÉK GALAMBOK

Handanban az a szokás járta, hogy újév előtt galambokat fogtak és ajándékoztak a hercegnek. A galambok olyan örömet okoztak a herceg számára, hogy minden ajándékozót gazdagon megjutalmazott. Valaki egyszer megkérdezte a herceget, mi a magyarázata a szokásnak.

- Jólelküségem jeléül újévkor szabadon engedem az összes galambot - felelte a herceg.

- Mivel alattvalóid tudják, hogy szabadon engeded a galambokat, igyekeznek minél többet elkapni - érvelt a kérdező. - És közben rengeteg galambot megölnek. Ha valóban nem akarsz kárt tenni a galambokban, helyesebben tennéd, ha alattvalóidnak megtiltanád, hogy megfogják

őket. Ha csak azért fogatod meg a galambokat, hogy szabadon engedhesd őket, jólelkűséged nem hozhatja helyre a mérhetetlen kárt, amit okozol.

A herceg egyetértett vele.

Lie Zi

A PLATÁNFA KIVÁGÁSA

Egy ember kertjében kiszáradt a platánfa. A szomszédja ezt mondta neki:

- Kiszáradt fa szerencsétlenséget hoz. Jobban tennéd, ha kivágnád.

Amint az ember kivágta a fát, a szomszéd nyomban kérlelni kezdte, adjon belőle valamennyit tűzifának.

„A szomszédnak tűzifára volt szüksége” gondolta a kiszáradt fa gazdája mérgesen. „Ezért vágatta ki velem a fát. Eddig jó szomszédok voltunk, de most túljárt az eszemen, ezt nem hagyom annyiban.”

Lie Zi

A TALÁLT BIRTOKLEVÉL

Egy Song tartományba való férfi, sétája közben, elveszített birtoklevelet talált az út mentén. Hazavitte és elrejtette a házában. Titokban egyre a birtoklevélben felsorolt értékeket számolgatta.

- Ha te tudnád, milyen gazdag ember lettem! - dicsekedett a szomszédjának.

Lie Zi

AZ EMBER, AKI SENKIT SEM LÁTOTT

Qi tartományban élt egy ember, aki nagyon vágyott rá, hogy aranya legyen. Egy ízben takarosan felöltözött, elment a piacra. Az aranykereskedő pultjánál darab aranyat dobott a mérlegre, aztán szó nélkül zsebre vágta.

A rendőr elkapta. Megkérdezte tőle:

- Hogy lophattál aranyat ennyi ember szeme láttára?

- Amikor az aranyat eltettem, nem láttam senkit. Nem láttam senkit és semmit, csak az aranyat - felelte az ember.

Lie Zi

AZ ÖNTELT KOCSIS

Yan Zi, Qi tartomány miniszterelnöke kikocsikázott a hintóján. A kocsis felesége a kapuban állt, látta, milyen öntelten ül a férje a hintó bakján, a négy ló gyeplőjét fogva.

Amikor a kocsis hazament, a felesége kijelentette, hogy elhagyja.

A férje megkérdezte, miért.

- Yan Zi miniszterelnök - válaszolta a felesége. - Ismerik szerte az egész országban. Amikor kikocsizott, láttam, amint gondolataiba merül. Nem volt benne semmi nagyképűség. Te meg kocsis vagy csak, és mégis nagyra tartod magad, öntelt vagy. Ezért megyek el tőled.

Ettől fogva a kocsis szerényebben viselkedett. Amikor Yan Zi egy alkalommal arról érdeklődött, mi az oka a hirtelen változásnak, a kocsis megmondta az igazat. Yan Zi ennek hallatán állami hivatalt ajándékozott neki.

*Yan Zi*³

A FŐÚR, AKI A SÁRKÁNYOKAT SZERETTE

She főúr annyira kedvelte a sárkányokat, hogy telefestette-faragtatta a házát sárkányokkal. Amikor az égben lakozó igazi sárkány ezt megtudta, leszállt a földre, odafeküdt She háza elé, fejét a kapu küszöbére, farkát az ablakpárkányra helyezte. A főúr megpillantotta az igazi sárkányt, és eszt vesztve menekült ki a házából.

Ebből látszik, hogy She nem szerette a sárkányokat. A sárkányok hasonmását szerette, de az igazi sárkánytól irtózott.

*Shen Zi*⁴

TÍZEZER ARANY

Qi tartományban élt egy Dongguo Chang nevű nagyravágyó úr. Többek között arról álmodott, hogy valamikor tízezer aranya lesz. Tanítványa, bár ismerte mestere pénzsóvárságát, mégis arra kérte, kegyeskedjék adományt adni neki, mivel nagy szegénységben él.

Dongguo Chang visszautasította a tanítvány kérését.

- Minden pénzre szükségem van, mert állami hivatalt akarok venni magamnak.

A tanítvány megharagudott rá, elment Song államba. Mielőtt útra kelt, így szólt mesteréhez: - Mivel nem osztozhatom mindabban, amit oly mohón kívánsz, jobban teszem, ha másutt keresem a szerencsémét. Meglehet, hamarabb megtalálom, mint te.

*Shang Zi*⁵

³ A művet némelyek az i. e. hatodik században élt Yan Zinek (Yan Ying) tulajdonítják, mások úgy vélik, nem ő írta.

⁴ Shen Buhai műve az i. e. negyedik századból.

⁵ A művet Shang Yangnak tulajdonítják, aki i. e. 338-ban halt meg. Művei egy részét többen későbbi szerzők alkotásának tartják.

A KÉKCINKE ÉS AZ ÓRIÁS MADÁR

Élt valaha egy óriás madár, amelynek háta olyan széles volt, mint a Tai hegység, kiterjesztett szárnyai pedig felhőként borították el a mennyböltöt. Ha magasba emelkedett, forgósél kerekedett körülötte, és minden szárnycsapásával kilencezer li távolságra suhant az ég alatt. Egy alkalommal Délnek vette útját, a Déli Óceán felé tartott.

A kékcinke feltekintett rá és nevetett. „Én felszökkenek pár lábnyira, aztán visszaszállok, és jól érzem magam a bokrok között. Nekem ennyi elég is. Minek menjek messzebbre?”

Ebből láthatjuk, mi a különbség az óriás meg a törpe távlata között.

Zhuang Zi

GYÓGYÍR CSEREPES KEZEKRE

Song tartományban lakott egy mosodás, aki csodálatos hatású gyógyírt kevert ki, amellyel a kicserepesedett kezét rendbehozta. Így a család nemzedékeken át ruhamosásból élt. Egy ember tudomást szerzett a kenőcsről, s száz aranyat kínált a receptjéért.

- Több nemzedék óta mosásból tartjuk el magunkat - mondta egyikük, amikor a család megvitatta a javaslatot -, de sohasem kerestünk egy-két aranynál többet. Most száz aranyat kapnánk, ha eladnánk a receptet. Jobban járunk, ha eladjuk.

Nem sokkal ezután Yue tartomány nagy sereggel támadt Wu tartományra. Az ember, aki a receptet megvásárolta, elment és felajánlotta a receptet Wu hercegének, aki az ajándék fejében kinevezte tábornokká. Az új tábornok csapatai hatalmas támadást indítottak a tengeren Yue hadai ellen, és teljesen megsemmisítették az ellenséget. A herceg az új tábornokot nemesi rangra emelte, hűbértokot adományozott neki.

Ugyanaz a kenőcs, amely addig csak a mosodások kezét gyógyította, másnak földbirtokot szerzett.

Minden attól függ, milyen célra használjuk fel a dolgokat.

Zhuang Zi

A SIRÁLY, AMELYET A SZERETET PUSZTÍTOTT EL

Egy tengeri sirály betévedt Lu fővárosába. Lu város hercegnője nagyon megörült a vendégnek. A templomcsarnokban káprázatos ünnepséget rendezett számára, lakomával, zenészekkel. Ám a madár zavarodottan dugta szárnyai alá a fejét, behúzódott a sarokba, és morzsányi ételt, korty bort sem fogadott el. Az ünnepség harmadik napján kimúlt.

Ez az eredménye annak, ha valaki úgy kíván megörvendeztetni egy sirályt, ahogyan Lu hercegnő próbálta megörvendeztetni.

Zhuang Zi

A SÁRKÁNYFARAGÁS MŰVÉSZETE

Zhu Ping elszegődött Zhili Yihez, a híres fafaragóhoz, hogy megtanulja, miként kell sárkányokat faragni. Három évig tanult, minden igyekezetét annak szentelte, hogy elsajátítsa mestere tudományát.

De soha életében nem találkozott sárkánnyal, hogy művészetét annak is bemutathassa.

Zhuang Zi

AZ UTÁNZÁS OSTOBASÁGA

Xi Shi, az ismert szépséget sokszor kínozták a gyomorégés, ezért gyakran mutatkozott fájdalomtól elgyötört arccal az emberek előtt.

Egy falubeli csúnyácska leány, aki roppant vonzónak tartotta Xi Shi viselkedését, ugyancsak összefonta karját a gyomra előtt, és fájdalmas képet vágva sétáfkált. A gazdagok, megpillantva a lányt, magukra zárták ajtóikat, a szegények pedig észveszejtve menekültek előle.

Szerencsétlen leány! Hiába csodálta Xi Shi viselkedését, nem tudta felismerni, hogy mi benne a csodálatos.

Zhuang Zi

A BÉKA A FORRÁSNÁL

Élt egy béka a sekély forrásnál.

- Nézd csak, milyen remekül élek itt! - mondta az arra vetődő kelet-óceáni teknősnek.

- Ugrálhatok a köveken, ha ki akarok jutni a partra, s megbújhatok a sziklahasadékokban. Kedvemre hűsölhetek a pocsolyákban, ha meg kedvem támad, bebújok a mély iszapba. Nincs az a rák, nincs az az ebihal, amelyik olyan remekül élne, mint én! Én vagyok az úr a forrásban és a parton. Kívánhat ennél többet valaki? Miért nem jössz erre gyakrabban, hogy elszórákazzunk?

Mielőtt a kelet-óceáni teknős belépett volna a forrásba, lábának körme beleakadt valamibe. Megállt, hátralepett, majd belefogott, hogy elmondja a békának, milyen az óceán.

- Az óceán szélesebb ezer linél is, és legalább ezer li mély. Valamikor a régi időkben tíz évből kilencben dagály volt, ám a tenger szintje mégsem emelkedett, aztán meg minden nyolc évből hétben apály volt, de a tenger szintje mégsem csökkent. Az óceán korokon át mindig ugyanolyan. Hát ezért szeretek az óceánban élni.

Szavait figyelve a béka zavartan hallgatott.

Zhuang Zi

PONTY A KISZÁRADT KERÉKNYOMBAN

Zhuang Zinek elfogyott a pénze. Elment a folyót bérlő halórhöz kölcsönt kérni.

- Rendben van - mondta a halór. - Éppen itt az ideje, hogy beszédjem a bérleti díjakat a környéken, aztán majd kölcsönzök neked háromszáz aranyat. Megfelel?

Zhuang Zi felháborodott, elbeszélte a következő történetet.

- Amint idefele jövök, hallom, hogy szólítanak. Körülnézek, hát egy ponty fekszik a földön a kiszáradt keréknymomban, az beszélt hozzám. Rácsodálkoztam.

- Hát te, hogy kerülsz ide?

- A Keleti Óceán gyermek vagyok - felelte. - Tudnál hozni egy vödör vizet, hogy megmentsd az életemet?

- Rendben van - mondtam. - Elintézem a dolgom, visszafelé jövet hozok majd egy vödör vizet a Nyugati-folyóból. Jó lesz így?

A ponty megdühödött:

- Kikerültem a megszokott közegemből - kiabálta -, nem tudom, mit tegyek! Egy vödör víz megmentene, de te nem adsz mást, csak ígéretet! Így legközelebb majd a halpiacon látsz viszont!

Zhuang Li

HOGYAN VESZÍTETTE EL KÉT BOJTÁR A JUHAIT?

Gu és Zang, a két bojtár együtt vitte legelni a két nyáját, és mindketten elveszítették juhaikat. Amikor gazdáik megkérdezték, mit csináltak, Zang így válaszolt: olvastam. Amikor Gut kérdezték, azt felelte: dámát játszottam.

Bár mást és mást csináltak, egyformán elveszítették a nyájukat.

Zhuang Zi

HÁROM GESZTENYE VAGY NÉGY?

Élt egy állatidomár Song tartományban, szép pénzt keresett a majmaival. Értette a majmokat, és a majmok is megértették őt. Rendszerint úgy intézte, hogy az otthoni étkezésekből mindig maradjon valami a majmai számára. Egyszer nem maradt otthon ennivaló, meg különben is elhatározta, csökkenteni a majmok adagját, mert sokba kerül az élelmük. Tartott tőle, hogy a majmoknak nem tetszik a dolog, ezért így szólt hozzájuk:

- Ezentúl reggelenként mindegyikötök kap három gesztenyét, esténként pedig négyet. Rendben van?

A majmok felugrálva juttatták kifejezésre elégedetlenségüket. Az idomár csillapító hangon folytatta:

- Na jó, akkor mit szoltok hozzá, ha reggelenként kaptok négyet, esténként meg hármat?
A majmok erre leültek, és teljesen megnyugodtak.

Lie Zi

A HERCEG ÉS AZ ÍJA

Xuan herceg, a szenvedélyes íjász szeretett dicsekedni az erejével, holott harminc csinnél⁶ súlyosabb íjat nem tudott felajzani. Amikor barátainak felajánlotta, feszítsék meg az íj húrját, azoknak csak úgy félig-meddig sikerült, bárhogy erőlködtek.

- Hát ez bizony megvan kilencven csin! - kiáltott fel az egyik. - Senki más, csak felséged tud bánni ilyen súlyos íjjal.

Ez roppant mód hízelgett a hercegnek.

És bár valójában harminc csines íjat használt, élete végéig meg volt győződve róla, nyom az kilencvenet is. A herceg az üres bók kedvéért feláldozta az igazságot.

*Yin Wen Zi*⁷

A DÁMAJÁTÉK TANULÁSA

Dámát játszani kisebbfajta művészet, ahhoz, hogy jól megtanuld, nagyon oda kell figyelni. Quinek, az ország legjobb dāmajátékosának volt két tanítványa. Egyik semmi másra nem figyelt, csak Qui magyarázataira, míg a másik - bár figyelt arra is, amit a mester tanított -, egyre csak az elhúzó vadlibákat nézte, és hajtotta a vág, hogy íját megfeszítve lelője őket. Nem is ért el olyan eredményeket, mint a társa, s ennek nem az volt az oka, hogy kevesebb esze lett volna.

*Mencius*⁸

A CSIRKETOLVAJ

Egy ember minden nap lopott a szomszédjaitól egy-egy csirkét.

- A lopás helytelen dolog - mondta neki valaki.

- Le fogok szokni róla - ígérte a csirketolvaj. - Ezentúl havonta csak egy csirkét lopok el, a jövő évtől kezdődően pedig egyet sem.

Most, hogy már tudja, lopni helytelen, azonnal fel kellene hagynia a lopással. Miért kell ehhez a jövő évig várnia?

Mencius

⁶ 1 csin = 604,8 gramm

⁷ Yin Wen i. e. N. vagy III. században élt.

⁸ Mencius (Meng Ke) i. e. 372-289. Műveit tanítványai gyűjtötték össze.

MI A KÜLÖNBSÉG ÖTVEN LI ÉS SZÁZ LI KÖZÖTT?

- Minden tölem telhetőt megtettem a tartományért - mondta Hui Liang herceg Menciusnak. - Amikor a folyó nyugati partján elfogyott a termés, áttelepítettem az embereket a keleti partra, vagy hozattam gabonát onnan, hogy segítsék rajtuk. Ha a keleti parton volt kevés a termés, akkor fordítva jártam el. Ha elnézem más tartományok kormányzóit, meg kell állapítanom, egyik se tesz annyit a népéért, mint én. Ennek ellenére az ő tartományaikban nem csökken a népesség, az enyémben meg nem gyarapodik. Meg tudnád magyarázni, miért?

- Felsőged szereti a csatákat, engedje meg, hogy harctéri példát mondjak. Ha megszólalnak a dobok, a csapatok támadásba lendülnek. A vesztes fél visszavonul. Mondjuk az egyik harcos hátrál száz lit, a másik csak ötvenet. Jogában áll-e annak, aki csak ötven lit hátrált, kinevetni a másikat, hogy az jobban megfutamodott?

- Természetesen nem - felelte a herceg. - Mindketten ugyanúgy megfutamodtak.

- Ha felsőged megértette a példázatot, akkor nem azt tartja fontosnak, hogy tartományának népessége nagyobb legyen, mint a szomszéd tartományoké.

Mencius

HOGYAN SEGÍTETTE VALAKI A HAJTÁSOK NÖVEKEDÉSÉT?

Egy Song tartománybeli férfi úgy vélte, hogy az ő földjén lassan növekednek a hajtások, ezért félig kihúzkodta valamennyit a földből, majd hazament.

- Ma aztán jól elfáradtam - mondta a családjának. - Segítettem a hajtásoknak, hogy gyorsabban nőjenek.

A fia kirohant a földjükre. Csak egy pillantást kellett vetnie az ültetvényre, látta, oda az egész.

A legtöbb ember azt szeretné, ha a fiatal hajtások gyorsabban nőnének. Némelyek úgy vélik, hiábavaló minden erőlködés, ezért még a gazt se gyomlálják ki közülük, mások meg azzal akarják gyorsítani a sarjak növekedését, hogy kirángatják őket a földből. Az utóbbi a semmittevésnél is haszontalanabb.

Mencius

AKI FÉLT A SZELLEMEKTŐL

Juan Zhu Liangnak nemcsak az esze forgott nehezen, de a bátorsága is hamar inába szállt.

Egy holdfényes éjszakán az úton sétálva megpillantotta maga előtt saját árnyékát „Ez valami szellem, aki itt lapul a sötétben” - gondolta. Felpillantott, és hajszálat látott elszállni a szeme előtt.

„Ó! Most meg felállt!” - gondolta. Annyira megijedt, hogy sarkon fordult egyre gyorsabb léptekkel indult visszafelé, végül rohant már.

Amint a házához ért, holtan esett össze.

*Xun Zi*⁹

⁹ Xuan Kuangtól származik, i. e. IV-III. században élt.

AZ ORVOS ÉS A BETEG

Ju doktor nagy hírnévnek örvendett Qin tartományban. Kioperálta Xuan-wang császár testéből a daganatot, meggyógyította Hui-wang császár aranyerét.

Egy bizonyos Zhang urat állandóan hátfájás gyötört, felkereste az orvost. - Nem bírom már a fájdalmakat. Tégy velem, amit akarsz, csak szabadíts meg tőlük - mondta.

Az orvos szabad kezet kapott, és haladéktalanul nekiállt a beteg kúrálásának. Kétségtelen, hogy Ju doktor ismerte az orvostudomány minden csínját-bínját, ám az a körülmény, hogy Zhang fenntartás nélkül rábízta magát, legalább annyira hozzájárult a gyors felgyógyulásához, mint a doktor tudása.

*Shi Zi*¹⁰

AZ EMBER, AKIT A KÚTBAN TALÁLTAK

Song tartományban a Ding családnak hosszú ideig nem volt saját kútja. A család egy tagja nap nap után azzal töltötte idejét, hogy jókora távolságból hordta haza a vizet.

Meg akartak szabadulni a fáradságos vízfordástól, kutat ástak a telkükön. Amikor elkészültek a kúttal, boldogan lelkendeztek:

- Megástuk a kutat, és eggyel többen lettünk a családban!

A szomszédjuk meghallotta, mit mondtak, elmesélte a másik szomszédnak, az meg a harmadiknak, s végül az elbeszélésből az kerekedett ki, hogy amikor a Ding család kutat ástott, embert találtak a kútban.

Song tartomány hercegéhez is eljutott a hír, elküldetett Dingért, hogy a családja avassa be őt is a kútban talált ember rejtélyébe.

- A kút megásásával alázatos szolgád családja megtakarította, hogy a család egy tagja állandó vízfordásra kényszerüljön - magyarázta Ding a hercegnek -, szó sincs róla, hogy valóságban embert találtunk volna a kútban.

*Zi Hua Zi*¹¹

AKI A HAJÓT JELÖLI MEG

Egy Chu tartományba való ember átkelt a folyón, s a hajón forgolódva beleejtette kardját a vízbe. Nem habozott, azonnal megjelölte a hajó oldalán, hol esett a vízbe a kard.

- Itt ejtettem el a kardot - mondta. Amint a hajó partot ért, belegázolt a vízbe, ott, ahol a hajó oldalát megjelölte, s keresni kezdte a kardját. Minthogy azonban a hajó haladt, a kard viszont nem, a keresés kudarccal végződött.

*Lü Buwei (Lü Shi Chun Qui) beszélgetései*¹²

¹⁰ Shi Jiaótól, élt i. e. IV. vagy III. században.

¹¹ Korábban Chen Ben (i. e. IV-III. század) művének tartották, újabb kutatások szerint XII. v. XIII. századi ismeretlen szerző munkája.

A JÓ ÚSZÓ FIA

Egy járókelő a folyóparton megpillantott valakit, aki arra készült, hogy egy kisfiút beledobjon a folyóba. A gyerek félelmében sikítozott.

- Miért akarod a vízbe dobni azt a gyereket? - kérdezte a járókelő.

- Az apja remek úszó - hangzott a válasz.

Ebből azonban nem következik, hogy a gyermek is tud úszni.

Lü Buwei beszélgetései

A HARANGLOPÁS

A Fan uralkodóház bukása után tolvaj osont be a palotába, el akarta lopni a bronzharangot. A harang túl nagy volt ahhoz, hogy a hátán elvigye. A tolvaj kalapácsot ragadott, hogy összetörje a harangot, ám a bronz az első ütésre akkorát kondult, hogy a tolvaj megrettent: meghallja valaki, és elorozza előle a zsákmányt, ezért mindkét tenyerével gyorsan betapasztotta a fülét.

Minden oka megvolt rá, hogy aggódjon: meghallják a harang zengését, ám hogy ez ellen saját fülének befogásával védekezzék, az több mint ostobaság.

Lü Buwei beszélgetései

A LÓ MEGLECKÉZTETÉSE

Egy utazó lova megmakacsolta magát, nem akart továbbmenni. Az utazó, hogy megleckéztesse a lovat, behajtotta a folyóba, majd nyeregbe ült. Mivel a ló ezúttal sem akart elindulni, megint behajtotta a folyóba. Ezt háromszor megismételte. A legtapasztaltabb lovas sem találhatott volna ki jobb receptet arra, hogy megijessze a lovat. Aki nem ért a lóhoz, csak szájhős, annak soha nem fog engedelmeskedni a lova.

Lü Buwei beszélgetései

AZ OKOS ÖREGASSZONY

Egy öregasszony jó barátságban élt a szomszéd fiatalasszonnyal, akit egy este az anyósa megvádolt, hogy húst lopott tőle, és nyomban el is kergette a házából.

- Hová mennél, te szerencsétlen? - kérdezte az öregasszony. - Majd én elintézem, hogy az anyósod visszafogadjon.

Marék szalmát húzott ki a kazalból, átment vele a fiatalasszony anyósához.

- A kutyáim összemarakodtak valami lopott húson - mondta. - Szeretnék vinni egy kis tüzet, hogy a tűz világánál jól elverjem őket.

¹² Lü Buwei (i. e. ?-235) munkájának többségét tanítványai gyűjtötték össze.

Az anyós, ezt meghallva, azonnal szolgát szalajtott a menyé után, visszahívta a házába. Az egyszerű öregasszony nem volt valami ékesszóló, és nem tekinthető a békítés szokott módjának az sem, ha marék szalmával mennek a szomszédba tüzet kérni, de ha az ember helyes dolgot cselekszik, annak meglesz a gyümölcse.

*Han Ying kommentárjai az Énekek könyvéhez*¹³

A SZELLEMEK FESTÉSE

Qi herceg udvarában élt egy festőművész.

- Mondd csak - kérdezte a herceg -, mit a legnehezebb megfesteni?

- Kutyát, lovat, hasonlókat - felelte a művész.

- És mit a legkönnyebb? - kérdezte a herceg.

- Szellemeket és szörnyeket - mondta a festő. - A kutyákat, lovakat meg más élőlényeket ismerik, és nap mint nap látják az emberek, összehasonlítják a festményen szereplőkkel, ezért nagy feladat az ábrázolásuk. A szellemeket és szörnyeket viszont soha nem látta senki, így hát egyszerű megfesteni őket.

*Han Fei Zi*¹⁴

AZ OMLADOZÓ FAL

Song tartományban hatalmas felhőszakadás után omladozni kezdett az egyik gazdag ember házának a fala.

- Ha nem javíttatod ki a falat - figyelmeztette a gazdagot a fia -, szabad utat engedsz a tolvajoknak!

A gazdagot az öreg szomszédja is ugyanerre figyelmeztette.

Még azon az éjszakán jó csomó pénzt elloptak a gazdag embertől. A gazdag megállapította, hogy a fia nagyon okos, és szinte bizonyos volt benne, hogy az öreg szomszédja lopta meg.

Han Fei Zi

ELEFÁNTCSONT EVŐPÁLCIKA

Amikor Zhou király elefántcsont evőpálcikákat rendelt a mesteremberektől, Ji Zi rendkívül ideges lett. Tartott tőle, ha a királynak elefántcsont evőpálcikái lesznek, nem éri be többé cserépedénnyel sem, hanem rinocérosz-szarvból vagy jade-ből faragott tálakra vágyik, és zöldség meg bab helyett olyan ínycsikéket rendel, mint az elefántfarok, meg a leopárd-kölyök húsa. Később majd nem akar háziszóttas ruhát viselni, szalmatető házában lakni, hanem selyemruhákra, palotákra áhítozik.

¹³ I. e. III. vagy II. századból való mű.

¹⁴ Han Feinek (? - i. e. 233) tulajdonított műből, melynek egy részét tanítványai állították össze.

- Nagyon félek, hová vezet ez - mondta Ti Zi -, nagyon nyugtalanít.

Öt évvel később Zhou király kertjében a borral töltött tavacska partján állandóak voltak a tivornyák, lakomák, miközben a király tüzes vasakkal kínoztatta alattvalóit. És így elveszítette királyságát.

Han Fei Zi

MIÉRT ÖLTE LE ZENG SHEN A DISZNÓT?

Zeng Shen felesége a piacra indult. A fia sírt, könyörgött, hogy vigye magával.

- Maradj veszteg! - kiáltott rá az anyja. - Amikor hazajövök, levágjuk neked a disznót.

Amint az asszony hazatért, látja, hogy Zeng Shen disznóvágáshoz készülődik. Az asszony rákiáltott.

- Mit csinálsz? Nem gondoltam én azt komolyan! Csak azért mondtam, hogy a gyerek veszteg maradjon.

- Hogyan képzeled így becsapni a gyereket? - kérdezte Zeng Shen. - A kisgyerek tudatlan, mindenben a szüleit utánozza. Ha becsapod a gyereket, hazugságra tanítod. Ha az anya becsapja a gyermekét, a gyerek többé nem fog bízni benne, márpedig úgy lehetetlen tisztességgel felnevelni gyereket.

Azzal leszúrta a disznót.

Han Fei Zi

AZ EMBER, AKIT TETETTE, HOGY TUD FÚZFA SÍPON JÁTSZANI

Xuan herceg fűzfasíp-muzsikát rendelt, és háromezren zenéltek számára. Egy Nanguo nevű tudós megirigyelte a zenészek dicsőségét, azt kérte a hercegtől, hadd játsszon ő is a zenekarban. A herceg pillanatnyi szeszélyétől indítva, néhány száz ember megélhetéséhez elegendő fizetéssel jutalmazta a tudóst.

Xuan herceg halála után Min herceg lépett a trónra, ő viszont csak a szóló előadásokat kedvelte.

Nanguo ekkor megszökött az udvarból.

Han Fei Zi

A FÉRFI, AKI LÁNDZSÁKAT ÉS PAJZSOKAT ÁRULT

Chu tartományban egy férfi lándzsákat és pajzsokat árult.

- A pajzsaim olyan erősek, hogy nincs lándzsa, amely beléjük hatolna - mondta. - A lándzsáim olyan hegyesek, hogy nincs pajzs, amely ellenállna nekik.

Valaki megkérdezte:

- És mi van akkor, ha egyik lándzsát belehajítják az egyik pajzsodba?

Erre a férfi nem tudott felelni.

Han Fei Zi

CIPŐVÁSÁRLÁS

Egy Zheng tartománybeli férfi elhatározta, új cipőt vesz magának. Megmérte a lábát, ámde a mércét otthon felejtette, nélküle ment a piacra, a cipészhez.

- Jaj jaj, a mértéket otthon felejtettem! - kiáltott fel, és hazarohant, hogy elhozza. Mire visszaért, a piac bezárt, nem tudta megvenni a cipőt.

Hazatérése után a szomszédja megkérdezte:

- De hát miért nem próbáltad fel a cipőt?

- A vonalzóban jobban bízom, mint a próbában - hangzott a válasz.

Han Fei Zi

A HALHATATLANSÁG RECEPTJE

Egy vándor azzal állt Yan herceg elé, hogy halhatatlanná tudja tenni. A herceg azonnal megparancsolta egyik alattvalójának, sajátítsa el az idegen vándor mesterségét, ám mielőtt ez sikerült volna, az idegen meghalt. A herceg dühbe gurult, és haragjában kivégeztette alattvalóját. Szégyellte bevallani, hogy az idegen rászedte, s megöletett egy ártatlan embert. Milyen ostoba is volt! Ha az idegen képtelen volt rá, hogy saját magának örök életet biztosítson, mi tehetett volna a hercegért?

Han Fei Zi

HOGYAN SAVANYÍTJA MEG A KUTYA A BORT?

Song tartományban egy borásznak pompás bora volt. Mindig pontosan kimérte az adagot, udvariasan bánt a vendégeivel, jól látható helyen helyezte el a cégtábláját. Ám a borát mégsem tudta eladni, mert elterjedt róla, hogy savanyú. Megkérdezte öreg ismerősét, mi lehet az oka a kudarnak.

- Nagyon vad a kutyád? - kérdezte az öreg.

- Hát persze hogy az - felelte a borász. - De mi köze ennek ahhoz, hogy nem tudom eladni a bort?

- Az emberek félnek a kutyádtól. Amikor kancsóval meg pénzzel elküldik hozzád a gyereket, hogy vegyen az apjának bort, a kutyád nekiront, a gyerek meg fél, hogy megharapja, ezért visszafordul. Ettől savanyú a borod, ezért nem tudod eladni.

Han Fei Zi

VÁRVA, HOGY A NYÚL FELFORDULJON

Egy paraszt Song tartományban kiment a földjére, és látja, hogy felbukkan egy nyúl, fejével nekimegy egy fának, kitöri a nyakát, s holtan esik össze. A paraszt letette kapáját, leült az árnyékba, várta, hogy jöjjön a következő nyúl. Ám soha többé nem jött arra egyetlen nyúl sem, hogy ott érje el a vég - viszont attól fogva az egész tartomány a paraszton nevetett.

Han Fei Zi

HOGYAN KÖLTÖZÖTT MÁSHOVÁ KÉT KÍGYÓ?

Két kígyó el akart költözni a kiszáradt mocsárból.

- Ha te mégysz elől, én meg a nyomodban - mondta a kisebbik kígyó -, az emberek rögtön rájönnek, hogy menekülünk, és megölnék bennünket. Jobb lesz, ha felveszel a hátadra, mindegyikünk szájába veszi a másik farkát, akkor az emberek azt hiszik rólunk, mi vagyunk az isten.

Így tekeregtek át az országúton. Mindenki utat engedett nekik, és kiáltozott:

- Csoda történt! Íme, az isten!

Han Fei Zi

AZ ÍJ MEG A NYÍLVESSZŐ

Két ember dicsekedett:

- Az én íjam olyan remek, hogy nem is kell hozzá nyílvevessző! - mondta az egyik.

A másik azonnal rávágta:

- Az én nyílvevesszőm olyan pompás, hogy nem is kell hozzá íj!

Yi, a tapasztalt íjász hallotta a dicsekvőket, és megkérdezte tőlük:

- Íj nélkül hogyan lövöd ki a nyílvevesszőt? És nyílvevessző nélkül hogyan találod el a célt?

A két dicsekvő befogta a száját, Yi pedig megtanította őket löni.

Han Fei Zi

AKI GYÖNGY NÉLKÜL ADTA EL AZ ÉKSZERDOBOZT

Chu tartományban egy ember elhatározta, elad néhány igazgyöngyöt Zheng tartományban. Fából ékszeres ládikát készített, fűszerekkel beillatosította, kirakta jász-vel és más drágakövekkel, kibélelte jégmadártollakkal. Munkájának eredményeként Zheng tartományban megvették tőle az ékszeres ládikát, ám az igazgyöngyök a nyakán maradtak.

A fickó okkal tartható sikeres ékszerdobozárusnak, de senki se adjon hitelt annak, hogy valaha is el tud adni igazgyöngyöt.

Han Fei Zi

A TIGRISBŐRBE BÚJT BÁRÁNY

A bárány belebújt a tigrisbőrbe. Nagyokat begetve sétálgatott a szép zöld mezőn, ám amikor megpillantotta a farkast, futásnak eredt.

A bárány megfeledkezett róla, hogy tigrisbőrbe öltözött.

Fan Yan¹⁵

¹⁵ Yang Xiongtól (i. e. 53-18.).

A SZALONKA ÉS A KAGYLÓ

A kagyló szétnyitotta házát, hogy sütkérezzék a napon, ám abban a pillanatban jött a szalonka, és belekapott.

- Ha ma vagy holnap nem esik - mondta a szalonka -, halott kagyló hever majd itt az úton.

- Ha nem hagyod abba a kíváncsiszkodást - vágott vissza a kagyló és összezsípte a szalonka csőrét -, akkor halott szalonka is hever majd mellette.

Minthogy egyik sem tért ki a másik elől, az éppen arra járó halász megfogta mindkettőt.

*Ellenséges államok anekdotái*¹⁶

HOGYAN HASZNÁLTA KI A RÓKA A TIGRIS EREJÉT?

A tigris zsákmányra vadászva elkapott egy rókát.

- Engem nem ehetsz meg - mondta neki a róka. - A Mennyei Császár engem jelölt ki az állatok királyának. Ha megeszel, az ő akaratát sérted meg. Ha nem hiszel nekem, kövess engem. Meglátod, elmenekül-e látomra a többi állat, vagy sem.

A tigris beleegyezett, követte a rókát. Amint a vadak megpillantották őket, rohanvást szaladtak előlük. A tigris nem fogva fel, hogy ő kelt félelmet az állatokban, elhitte, hogy a róka elől futnak.

Ellenséges államok anekdotái

A ZENG SHENRŐL TERJESZTETT SZÓBESZÉD

Amikor Zeng Shen a Fei negyedben járt, névrokona gyilkosságot követett el. Valaki azonnal Zeng Shen anyjához rohant a hírral.

- Zeng Shen megölt valakit!

- Az lehetetlen - mondta az asszony. - Az én fiam soha nem tenne ilyesmit.

És visszaült a szövőszékéhez. Valamivel később más jött a hírral.

- Zeng Shen megölt egy férfit!

Az öregasszony békésen szőtt tovább. Kevéssel ezután harmadik hírhozó toppant be, hogy elmondja:

- Zeng Shen megölt egy embert!

Erre az asszony megijedt. Lecsapva vetélőjét, elmenekült hazulról.

Bár Zeng Shen valóban jó ember volt, és az anyja bízott benne, amikor már hárman vádolták gyilkossággal, bármennyire szerette is az anya a fiát, nem tudott nem kételkedni benne.

Ellenséges államok anekdotái

¹⁶ Összeállította Liu Xiang (i. e. 78-6.). Állítólagos szerzője Peng Tong, aki az i. e. III. vagy II. században élt.

A ROSSZ IRÁNY

Wei hercege elhatározta, seregével megtámadja Handant, Zhao tartomány fővárosát. Bár Qiliang utazás közben szerzett tudomást Wei hercegének szándékáról, haladéktalanul hazatért, amúgy úti ruhában, rendezetlen hajviselettel járult a herceg elé.

- Hazafelé tartva - mondta -, a Taihang hegységben találkoztam egy emberrel, aki észak felé lovagolt. Azt mondta, Chu tartományba tart.
- Akkor minek mész északi irányba? - kérdeztem.
- Az iránnyal nincs semmi baj - felelte. - Jó lovaim vannak.
- Az lehet, hogy a lovaid jók, de az útirányod semmiképp sem az!
- Van pénzem bőven.
- Lehet, hogy bőven van pénzed, ám az útirányod rossz.
- Van jó kocsim, kocsisom is.
- Bármilyen jók a lovaid - mondtam -, bármennyi pénzed van, és bármilyen tapasztalt legyen is a kocsisod, egyre csak távolabb kerülsz Chu tartománytól.

Ellenséges államok anekdotái

AKI LÁBAT RAJZOLT A KÍGYÓNAK

Chu tartományban egy ember áldozatot mutatott be, és az áldozati italból egy serleg bort adott az intézőinek.

- Ez a bor valamennyiünknek kevés - mondták az intézők. - Rajzoljunk hát kígyókat a homokba, és aki elsőnek készül el a rajzzal, az üríti ki a serleget.

Amelyik elsőnek fejezte be a rajzot, felkapta az edényt, baljába vette, jobb kezével tovább rajzolt: lábakat rajzolt a kígyónak.

Mielőtt befejezte volna, térdre tért, és a serleget kikapta a kezéből.

- A kígyónak nincs lába! - kiáltott fel a fickó. - Miért rajzolsz neki?

Így aztán felhajtotta helyette a bort. Annak, aki lábakat rajzolt a kígyónak, egy csepp sem maradt.

Ellenséges államok anekdotái

A KÖLCSÖNVETT LÁMPAFÉNY

A folyóparti műhelyben dolgozott egy nagyon szegény leány, akinek annyi pénze sem volt, hogy olajat vegyen a lámpába, ezért a többi lány elhatározta, kidobják a műhelyből. A szegény leány a holmiját összeszedve így beszélt a többiekhez:

- Mivel nem volt pénzem, hogy olajat vegyek a lámpába, mindig elsőnek érkeztem, kisöpörtem a műhelyt, leraktam a padlóra az ülőgékönyveket. Az olajlámpák fénye mind a négy falat megvilágította, miért haragusztok rám, amiért rám is esett fénysugár? Nektek

semmi károtok nem származott abból, hogy kölcsönvettem tőletek a fényt, én meg másképp igyekeztem hasznossá tenni magam. Miért kergettek el?

A többiek felismerték a szegény lány igazát, és megengedték, hogy ott maradjon a műhelyben.

Ellenséges államok anekdotái

KI A LEGELEGÁNSABB?

Zou Ji, Qi hercege magas, jóvágású férfi volt. Egy reggel választékosan felöltözött, és hosszasan szemlélte magát a tükörben.

- Ki az elegánsabb, Xu herceg az északi városból, vagy én? - kérdezte feleségét.

- Te mindig elegáns vagy! Hogyan lehetne Xu herceget hozzád hasonlítani? - felelte az asszony.

Mivel az északi városbeli Xu herceg nagy népszerűségnek örvendő, jóképű férfi hírében állt, Zou Ji nem hitt a feleségének, feltette a kérdést ágyasának is.

- Hogyan is lehetne Xu herceget hozzád hasonlítani? - kiáltott fel az ágyasa.

Később bejött a hercegehez az egyik pártfogoltja, s a herceg neki is feltette a kérdést.

- Messzi földön te vagy a legelegánsabb! - hangzott a válasz.

Xu herceg másnap magához hívatta Zou Jit, és találkozásukkor Zou Ji megállapította, hogy Xu sokkal elegánsabb, mint jómaga. Ismét hosszasan álldogált a tükör előtt, és meg kellett állapítania, hogy kettejük közül Xut illeti a babér.

Éjszaka, az ágyában, elgondolkodott. „A feleségem azért mondta, hogy én vagyok az elegánsabb, mert elfogult. Az ágyasom azért, mert tart tőlem, a pártfogoltam pedig azért, mert valamit akar tőlem!”

Ellenséges államok anekdotái

HOGYAN VÁSÁROLT A KIRÁLY JÓ LOVAT?

Volt egy király, aki elhatározta, ezer aranyat is megad egy olyan lóért, amelyik ezer lit képes vágatni egyfolytában. Három éven keresztül hiába kutatott ilyen paripa után.

Három év múlva valaki felajánlotta, keres ilyen lovat a király számára.

A király megörült, és nyomban megbízta az illetőt a ló megvásárlásával.

Pár nap múlva ez az ember visszajött, és jelentette, hogy ötszáz aranyért vett egy lókoponyát. A király éktelen haragra gyúlt.

- Élő lovat akarok! - üvöltötte. - Mit kezdjek egy döglött lóval?! Hogy dobhattál ki ötszáz aranyat hiába?

A férfi így felelt:

- Ha hajlandó vagy ötszáz aranyat adni a döglött lóért, nem vagy-e hajlandó jóval többet adni egy élőért? Az emberek tudomást szereznek erről a vásárról, rájönnek, valóban kész vagy arra, hogy megfizess a jó ló árát, és legjobb lovaikat küldik ide neked.

Így is történt. A király csakhamar három pompás paripára tett szert.

Ellenséges államok anekdotái

AZ AGYAGFIGURA ÉS A FASZOBOR

Mengchang herceg úgy döntött, elhagyja szülőföldjét, Qi tartományt, és állami hivatalt vállal Qin tartományban. Százával akarták lebeszélni tervéről, ám ő nem hallgatott rájuk. Végezetül Su Jin, a szónok kért kihallgatást tőle.

- Hallottam már minden érvet, amit ember felsorakoztathat - üzent ki neki Mengchang herceg.
- Kizárólag természetfölötti érvelést nem hallottam még.

- Nem azért jöttem, hogy emberi dolgokról beszéljek - felelte Su Jin. - Azért kérek kihallgatást, hogy a természetfölöttiről beszélhessek.

Ekkor a herceg maga elé bocsátatta. Su Jin a következő történetet mondta el:

- Idefelé jövet, a Zi folyón átkelőben hallom, amint egy agyagfigura meg egy faszobor beszélgetnek.

- Te csak darab agyag voltál a folyó nyugati partján - mondta fitymálkodva a faszobor. - Figurát formáztak belőled, de amikor jönnek az esős hónapok, és a folyó kiárad, elpusztít a víz.

- És az miért baj? - vitatkozott az agyagfigura. - A folyó nyugati partjából vétettem, és ha elpusztulok is, újra folyópart leszek. Téged viszont a keleti part kivágott fájából faragtak szoborrá. Ha jön az esőzés, meg az ár, téged mindjárt elsodor. Akkor mihez kezdesz?

Lu Jin így folytatta: - Qin tartományt minden oldalról megerősített hágók veszik körül, ha Qinbe mész, akárha oroszlán szájába dugnád a fejed! Ha beteszed a lábad Qinbe, tartok tőle, soha nem térsz vissza.

A herceg feladta tervét.

Ellenséges államok anekdotái

A BAGOLY KÖLTÖZÉSE

A bagoly találkozott a gerlével.

- Hová még? - kérdezte a gerle.

- Keletre tartok.

- És miért?

- Itt senki sem szereti a huhogásomat. Keletre költözöm.

- Ha a hangodat megváltoztatod - mondta a gerle -, akkor semmi baj. De ha nem tudod megváltoztatni, keleten éppen úgy félnek majd tőle, mint itt.

Az anekdoták kertje (Shou Yuan)¹⁷

PÉLDÁZATOK

- Hui Zi mindig példákban beszél - panaszkodott valaki Liang hercegnek. - Ha felséged megtiltaná, hogy példázatokban beszéljen, nem tudná kifejezni magát.

A herceg másnap találkozott Hui Zivel.

- Mostantól egyenes beszédet és nem példázatokot várok tőled!

- Mondjuk, hogy egy ember nem tudja, mi a hajítógép - ellenkezett Hui Zi. - Ha megkérdi tőled, mi az, s te erre azt feleled, hogy a hajítógép olyan, mint a hajítógép, ebből megtudja, milyen a hajítógép?

- Természetesen, nem - felelt a herceg.

- De ha azt mondom neki, a hajítógép olyasmi, mint a bambuszból készített íj, akkor talán jobban megérti?

A herceg bólintott: - Világos.

- Összehasonlítottunk valamit, amit egy ember nem ismer, olyan valamivel, amit ismer, hogy segítsünk neki megismerni az ismeretlent. Ha nem alkalmazhatok példázatokot, hogyan tegyek világossá dolgokat a számodra?

A herceg igazat adott neki.

Az anekdoták kertje

PÉLDABESZÉD A TANULÁSRÓL

- Hetvenéves vagyok már - mondta Jin hercege Ping vak muzsikusának, Shi Kuangnak. - Pedig még annyi mindent kellene megtanulnom, s oly sok könyvet szeretnék elolvasni! De azt hiszem, már késő.

- Miért nem világít a gyertya? - kérdezte Shi Kuang.

A herceg felfortyant.

- Hogyan engedheti meg magának az alattvaló, hogy tréfálkozzék urával?

- Én, a vak muzsikus hogyan engedhetnék meg magamnak ilyesmit? - tiltakozott Shi Kuang. - Arra céloztam csupán, hogy ha valaki ifjúkorában szánja rá magát a tanulásra, akkor a jövője fényes lesz, mint a kelő nap, ha férfikorában mélyül el a tanulmányokban, az leginkább a delelőjén álló naphoz hasonlatos, ha pedig öregkorában tanul, az olyan, mint a gyertyafény. Bár nem túl fényes, mégis jobb, mint sötétben tapogatózni.

A herceg egyetértett vele.

Az anekdoták kertje

¹⁷ Liu Xiangtól

A HALLÁ VÁLTOZOTT SÁRKÁNY

A fehér sárkány alászállt az égből, és hal formájában belemerült a hideg vizű tóba. Jött a halász, szigonyával szemén döfte a sárkányt. A sárkány felrepült, és a Mennyei Császár elé járult, hogy panaszt tegyen.

- Milyen alakot öltöttél a földön? - kérdezte a Mennyei Császár.
- Halként merültem alá a tóba - felelt a sárkány.
- Hát akkor természetes, hogy egy halász ki akart fogni téged. Hogyan ítélnél el érte?

Az anekdoták kertje

A KABÓCA, AZ ÁJTATOS MANÓ, MEG A VERÉB

Wu hercege elhatározta, megtámadja Chu tartományt. Figyelmeztette alattvalóit, hogy aki bármi akadályt gördít a hadjárat elé, az halál fia.

Egyik bizalmasa ellenezte a hadjáratot, de félt nyíltan szembeszegülni urával. Hajítógépet, golyókat készített, elvitte az udvar hátsó végébe, s fel-alá kószált, amíg a ruháját a harmat átnedvesítette. Így tett három reggel.

- Gyere ide - parancsolta a herceg. - Mit csinálsz, hogy a ruhád csupa nedvesség?
- A kert végében azon a nagy fán ül egy kabóca. A kabóca ciripel, issza a hajnali harmatot, s mit sem sejt róla, hogy a háta mögött lapul az ájtatos manó. Az ájtatos manó előrehajol, ugrásra készül, hogy elkapja a kabócát, és nem gyanítja, hogy a háta mögött, az ágon veréb ül. A veréb azt forgatja a fejében, hogy elcsípi az ájtatos manót, és nem gondol rá, hogy mögötte ott vagyok a hajítógéppel. Mindhárom csöppnyi élőlény annyira el van foglalva azzal, hogy megszerezze magának azt, ami közvetlenül előtte van, hogy figyelmen kívül hagyja a háta mögött leselkedő veszélyt.
- Jól beszélsz - mondta a herceg, és lemondott a támadás végrehajtásáról.

Az anekdoták kertje

PÁNCÉLBA ÖLTÖZVE

Tian Zan egy nap rongyokban jelent meg Chu herceg előtt.

- Mófielett rongyos az öltözéked, uram - jegyezte meg a herceg.
- Vannak ennél rosszabb öltözékek - mondotta Tian Zan.
- Könyörgök, mi lehet ennél rosszabb?
- A páncél rosszabb.
- Ezt hogy érted?
- Télen hideg, nyáron meleg - vagyis nincs a páncélnál rosszabb öltözk. Amióta szegény lettem, rongyosak a ruháim, te viszont herceg vagy, tízezer hintód van, jómódban élsz, mégis páncélba öltözteted az embereidet. Ezt nem tudom megérteni. Dicsőségre vágysz? De hisz páncélt csatában viselnek, ahol az emberek fejét szétszabdadják, gyermekeket és szülőket halálok halálával pusztítanak el - a gondolat is dicstelen. Vagy új területeket akarsz meg-

hódítani? De hisz ha jogtalanul jársz el valakivel, az ugyanígy jár majd el veled szemben, ha mások életét és vagyonát fenyegeted, ők ugyanúgy fenyegetik majd a tiedet! Amit elérsz, az csak szenvedés, baj magadnak és alattvalóidnak. Ha én lennék a helyedben, egyik célért sem kezdenék háborút.

Chu hercege nem tudott mit válaszolni rá.

Új beszélgetések (Xin Xu)¹⁸

A SZŐRME ÉS A BŐR

Wen hercegnő országjárása során Wei tartományban járt, és megpillantott egy embert, aki kifordított bundában köteg szalmát cipelt.

- Miért viseled szalmahordáshoz szőrével kifelé a bundádat? - kérdezte a hercegnő.

- Hogy védjem a bőrét - felelte a férfi.

- Ember, hát nem fogod fel, ha a szőre van kívül, a bőr akkor is vele kopik?

Új beszélgetések

AKI KIÉRDEMELTE A TISZTELETHELYET

Egy ember meglátogatta barátját és észrevette, hogy a konyha kéménye teljesen egyenes, a tűzhely mellett meg nagy rakás tűzifa áll.

- Jobban tennéd, ha átépítenéd a kéményt görbére - tanácsolta a ház urának. - A tűzifát meg rakd kicsit odább, mert könnyen tüzet foghat.

Barátja rá se hederített a tanácsra.

Néhány hét múlva a ház kigyullad. A szomszédok segítségével sikerült gyorsan eloltani a tüzet. Akkor a háziak hálájuk jeléül marhát vágtak, lakomára hívták szomszédaikat. A házigazda mellé, a tisztelethelyre azt a szomszédot ültették, aki a tűz oltása során megperzselődött, a többiek pedig ugyancsak érdemeik szerint ültették asztalhoz - a férfiről azonban, aki a kémény átépítését tanácsolta, megfélemlítettek.

Valamelyik vendégnek az eszébe jutott:

- Ha megfogadod a barátod tanácsát, megkímélted volna magad a vendéglátás kiadásaitól, és tűz sem lett volna. Joggal mulattatod azokat, akik a segítségedre siettek, de helyénvaló-e megfélemlíteni arról, aki figyelmeztetett rá, hogy építsd át a kéményt, és tedd távolabbra a tűzifát.

A házigazda belátta tévedését, meghívta a lakomára barátját, aki a jó tanácsot adta.

A Han-dinasztia története¹⁹

¹⁸ Liu Xiangtól

¹⁹ Ban Gutól (i. u. 32-92)

AKI HÁRFAJÁTÉKKAL SZÓRAKOZTATTA A BIVALYT

Egy nap Gong Mingyi, az ünnepelt zenész csodálatos dallamokat csalt ki hárfájából, hogy elszórakoztasson egy legelésző bivalyt.

A bivaly azonban csak rágsált, semmi jelét nem adta annak, hogy hallja a zenét.

A muzsikus ekkor másfajta hangokat pendített meg, olyanokat, amelyek bögölydöngéshez, szúnyogzümögéshez hasonlítottak. Erre a bivaly élénken csapkodni kezdett a farkával, hegyezte a fülét, körbe-körbe járkált, szinte a zene ütemére.

*Mou Zi*²⁰

AZ ANYA SIRATÁSA

A falu keleti végében meghalt egy férfi anyja. A férfi megsiratta, ám nem zokogott elég hangosan. A falu nyugati végén lakó egyik asszony fia a siratás után hazament, és azt kérdezte anyjától:

- Miért nem halsz már meg? Ígérem, én keservesen megsiratlak.

Biztosak lehetünk benne, hogy aki várja anyja halálát, nem fogja szívből siratni.

*Huai Nan Zi*²¹

A VAK ÉS A SÁNTA

A tartományt ellenséges csapatok özönlötték el. Amikor egy sánta beszámolt a támadásról vak barátjának, az hátára vette a sántát és mindketten megmenekültek. Ez azért sikerült, mert kiegészítették egymás gyenge oldalait.

Huai Nan Zi

KÉT SZEMPÁR

Két ember a mesterük megjelenéséről beszél.

- Ragyogóan elegáns! - mondta az egyik.

- Elképesztően borzalmas! - így a másik.

Hosszú ideig vitatkoztak, de hiába győzködték egymást. Végül az egyik azt mondta:

- Kérdezzünk meg valakit, meglátod, nekem ad igazat!

Egy ember tulajdonságait nem változtatja meg, hogy mások hogyan vélekednek róla. A két férfi nem azért nyilatkozott ellentétesen, hogy legyen min vitatkozniuk, hanem azért, mert mindketten saját nézőpontjukból ítélték meg a dolgokat.

*Wan Ji Lun*²²

²⁰ Mou Yongtól (i. u. I. vagy II. század)

²¹ A mű nagy részét Huai Nan hercegének, Liu Annak egy pártfogoltja írta, élt az i. e. II. és I. évszázadban.

AZ EGYLYUKÚ HÁLÓ

A régi mondás szerint „bármilyen nagy hálót feszítesz is ki, a madárka egyetlen pici lyukban akad fenn”.

Egy embernek annyira megtetszett a mondás, hogy nagy csomó spárgadarab végeit összecsomózva hurkokat készített a madzagokból.

Senki sem tudja, sikerült-e ezzel a „hálóval” akárcsak egyetlen madarat fognia.

*Shen Jian*²³

AZ ÍJ TÜKÖRKÉPE

Nagyapám Chen kerület békebírája volt, s egy alkalommal meghívta, házába a titkárát, Du Xuant, hogy bor mellett ünnepeljék meg a nyári napfordulót. A ház falán vörös íj függött, amely a kupa borban tükröződve kígyóalakra emlékeztetett. Du Xuan visszahőkölt a látványtól, ám nem merte visszautasítani a bort. Néhány nap múlva tompa fájdalmat érzett a gyomrában, étvágytalanná vált, lefogyott. Szedett mindenféle gyógyszert, de nem sikerült kikúrálnia magát.

Nagyapám később hivatalos ügyben hívatta magához és megkérdezte, hogyan szerezte betegségét.

- Attól a kígyótól való félelem okozta, amelyet lenyeltem - felelte Du Xuan.

A titkár távozása után nagyapám pillantása az íjra tévedt, és rájött, mi történhetett. Azonnal kocsit küldött Du Xuanért, és úgy tett az asztalra egy kupa bort, hogy az íj ugyanúgy tükröződjék benne, mint a titkár korábbi látogatása idején.

- Csupán a falon függő íj tükörképe az, ami megijesztett - magyarázta a titkárnak.

Du Xuan abban a pillanatban jobban lett, rövid időn belül felépült.

*Hagyományos témák (Feng Su Tong)*²⁴

A FEHÉR FEJŰ DISZNÓ

Liaodongban egy kondás elléskor észrevette, hogy az egyik kismalac feje fehér, s mivel természeti csodának vélte a jelenséget, elhatározta, ajándékképpen elviszi a malacot a királyi udvarba. Hedongba érve azonban észrevette, hogy valamennyi kismalac fehér fejű, így hát szégyenkezve hazatért.

*Késői Han-történet*²⁵

²² Jiang Jitól, aki a II. században élt.

²³ Xun Yue-tól (148-209).

²⁴ Ying Shaótól, i. u. II. és III. századból.

²⁵ Fau Yetől (i. sz. 398-445).

A SZENT ANGOLNA

Kuaijiban a Dam kőpavilon mellett hatalmas juharfa állt. Törzse korhadásnak indult, jókora üreg keletkezett benne, s valahányszor eső esett, az üreg megtelt vízzel. Egy halkereskedő a fa mellett elhaladva a móka kedvéért betett egy angolnát a vízzel teli üregbe.

Minthogy angolnák nem szoktak fában élni, a falu lakói meg voltak győződve róla, hogy szent állat telepedett a fába. Templomot emeltek a fa mellé, mindennap macskát áldoztak az oltáron, a templomot elnevezték Angolna Atya Templomának. Hittek benne, hogy aki az angolna előtt imádkozik, megtalálja a szerencséjét, aki viszont nem adja meg az istenségnek a tiszteletet, bajba jut.

Amikor a kereskedő visszatért útjáról, és látta, mi történt, fogta az angolnát, elvitte, hogy levest főzzön belőle. Ettől kezdve az angolna nem volt szent többé.

A csodák kertje (Yi Yuan)²⁶

A FÖNIXMADÁR

Gong Shu, a kézműves darab fából fönixmadarat akart faragni.

Elsőként durván kifaragta a madár körvonalait.

Egy járókelő meglátta, azt mondta:

- Jobban hasonlít bagolyra, mint fönixre.

Másik is tett megjegyzést:

- Inkább kócsagra emlékeztet.

Valamennyien kinevették a csúf madarat és a kézműves ügyetlenségét.

Aztán a fönix elkészült - koronája olyan volt, akárha zafírból lett volna, karmai cinóber-vörösön csillogtak, tollazata káprázatos színekben tündökölt, és ha titkos gombot nyomtak meg rajta, felszállt az égre, három nap, három éjjel repkedett a felhők felett.

Akik kezdetben leszólták a készülő alkotást, csodálattal adóztak a kézműves ügyességének.

Liu Zi²⁷

A SZAMARAT VÁSÁRLÓ TUDÓS

A tudós szamarat vett a vásáron. Az adásvételt szerződésbe kellett foglalni. Az eladó látta, amint a tudós egyik lapot a másik után írja tele, s bár már a harmadik oldalnál tart, a „szamár” szó még mindig nem fordul elő a szövegben. Siettette a tudóst, fejezze már be a szerződést.

- Csupán annyit kellett volna szerződésbe foglalnod, hogy ennyit meg ennyit fizettél a szamárért, s hogy egyik félnek sincs tartozása a másikkal szemben. Miért írsz hát ilyen sokat?
- kérdezte az eladó.

²⁶ Liu Jingshutól, V. század.

²⁷ A mű Xin Lun címmel is ismert. Szerzője a hatodik században élt Liu Zhou.

- Ne légy türelmetlen - felelte a tudós -, hamarosan sor kerül a számárra is.

*A Yan család tanításai*²⁸

„EGÉSZ IDŐ ALATT ITT VOLT!”

A lassú észjárású Wang Hao pejlován elkíserte a csatába Qi uralkodóját. Éjszaka borzalmasan hideg lett. Hajnalra a lovat hódara fedte be. Amikor Wang Hao kiment a sátorból, sehol sem találta a lovát. Embereket küldött a ló megkeresésére, ám hiába.

Aztán kisütött a nap, a hó elolvadt, és lova régi pompájában tündökölt.

- Ó, hát egész idő alatt itt volt! - kiáltott fel Wang Hao.

*A keleti dinasztiák története*²⁹

A GYÁVASÁG OSTOBÁVÁ TESZ

Dingzhou városát körülvették a tatár seregek. Sun Yangao, az előljáró úgy megrémült, hogy nem ment hivatalába, hanem elbújt a házában, és magára zárta az ajtót.

Amikor megtudta, hogy a tatárok áttörték a védősáncot, nagy sietve befeküdt egy nagy, faragott ládába, s azt mondta szolgájának:

- Zárd rám kívülről a ládát, tedd el a kulcsot, és oda ne add az ellenségnek, bárhogY kéri is!

*Chao Ye Xian Zai*³⁰

AZ ELVESZETT CSOMAG

Az ostoba ember a fővárosba tartott, hogy vizsgát tegyen. A fővárosban észrevette, elveszítette a bőrből készült csomagját - Hiába vitte el a tolvaj a csomagomat - mondta nyugodtan -, úgysem tud hozzáférni a tartalmához.

Amikor megkérdezték tőle, hogyan érti ezt, így felelt: - nálam van a kulcs! Anélkül meg mihez kezd vele?

Chao Ye Xian Zai

A PATAK

Az út mentén kis patak folydogált. A környék lakói nagyon örültek neki, mert ez volt az egyetlen lehetőség rá, hogy szomszját enyhítsék.

²⁸ Yan Zhituitól (531-591).

²⁹ Li Yanshou és mások gyűjtése a VII. századból.

³⁰ Zhang Zu írása a nyolcadik század elejéről.

Egyszer valami kései járókelő beleesett a patakba, és megfulladt. Attól fogva az emberek egyre szidták azt, aki erre a helyre tette a patakot.

*Shen Meng Zi*³¹

A SÓLYOM ÉS A VIPERA

A sólyom viperát pillantott meg az úton, fel akarta csípni.

- Ne falj fel engem! - kérlete a vipera. - Az emberek azt tartják, hogy méreg lakozik benned. Ezt azért terjesztik rólad, mert viperát eszel. Ha nem tennéd, a méreg nem kerülne beléd, és az emberek nem gyűlölnének.

- Hallgass! - rivallt rá a sólyom. - Hazugság, hogy én mérgező vagyok. Épp te lövellsz mérget az emberekbe, s ha megeszlek, csak megszabadítalak bűnös cselekedeteidtől. Az emberek pontosan azért tartanak engem, mert tudják, elbánok veled. Azt is tudják, hogy a tollaimat és a karmaimat átítatta a méreg, ezért használják őket mások megmérgezésére³², de nekem semmi közöm ehhez, mint ahogy a fegyvernek sincs köze hozzá, hogy gyilkosságra használják. Vagy a fegyvert kellene hibáztatni az öldöklésekért? Nem az embert? Én szándékosan nem ártok az embereknek, engem csak fegyverként használnak a gonoszság ellen. Te viszont lesben állsz a fűben, és a sors akarta, hogy ma az utamba kerülj. Semmiféle okoskodás nem ment meg.

És a sólyom felfalta a viperát.³³

AZ EMBER, AKI JOBBAN SZERETTE A PÉNZÉT, MINT AZ ÉLETÉT

Yongzhou-ban hirtelen megáradt a folyó. Hat ember szembeszállt a veszéllyel, kis csónakon igyekeztek át a túlsó partra. A folyó közepén a csónak felborult, az emberek úszni kezdtek. Egyikük, bár erőteljes karcsapásokkal úszott, alig haladt előre.

- Te vagy a legjobb úszó, miért maradsz le? - kérdezték a társai.

- Ezer aranyat rejtettem az ágyékkötőmben - felelte.

- Oldozd le. Miért nem oldozod le magadról?

A férfi nem válaszolt, megrázta a fejét és úszott tovább, holott látható volt, nehezen birkózik az árral.

A többiek elérték a túlsó partot, egyre kiáltoztak neki.

- Dobd el az aranyaidat, bolond! Mi hasznát veszed, ha megfulladsz?

A férfi csak a fejét rázta. Néhány pillanat múlva elmerült.

*Liu Zongyuan összegyűjtött munkái*³⁴

³¹ Lin Shensi műve a nyolcadik századból.

³² E hiedelemből fakadóan a sólyom tollát megettették azokkal, akiket el akartak tenni láb alól.

³³ Ismeretlen szerző műve a VIII. sz.-ból.

³⁴ Liu Zongyuan 773 és 819 között élt.

A GUIZHOU-I SZAMÁR

Guizhou-ban egyetlen szamár sem volt mindaddig, amíg valami külön a hajóján oda nem vitt egyet. Mivel a szigeten semmi hasznát nem vette az állatnak, szabadon engedte. Egy tigris megpillantva a szamarat, azt hitte, istenséget lát. Elrejtőzött, hosszasan szemlélte az ismeretlent, majd kissé közelebb merészkedett, de azért tisztes távolságban marad.

Ekkor a szamár iszonyatos hangon elbődült. A tigris megrémült, elmenekült, attól tartva, hogy a szamár menten befalja. Távolabb visszafordult, s úgy vélte, nem is olyan rémisztő ez az ismeretlen. Aztán a szamár ismét bögött, és a tigris egészen megszokta az üvöltését. Közelebb settenkedett a szamárhoz, és amint közeledett hozzá, egyre szemtelenebbé, egyre tolakodóbbá, majd már támadóvá vált. A szamár elveszítette hidegvérét, megfordult, és hátsó lábával kirúgott a tigris felé.

„Ez minden, amit tud!” - gondolta a tigris. Ráugrott a szamárra, elharapta a torkát, szőröstül-bőröstül felfalta.

Szegény szamár! Ha nem mutatta volna be minden tudását, még a tigris se merte volna megtámadni! De hát elárulta magát.

Liu Zongyuan összegyűjtött munkái

A VADÁSZ CSELFOGÁSA

Az őz fél a farkastól, a farkas a tigristől, a tigris meg a medvétől. A medve, ha felegyenesedve támad, a legfélelmetesebb, a legerősebb valamennyi állat között.

Chu tartományban egy vadász remekül utánozta bambusz sípján az állatok hangját. Kicsalagatta sípjával az őzet rejtekéből, aztán leterítette.

Egy nap ismét szokott cselfogásához folyamodott. A farkas, a síp hangját őznek véelve, előbújt. A vadász megijedt, hirtelen a tigris üvöltését imitálta. A farkas elmenekült, ám a bozót szélén feltűnt a tigris. A vadász rémületében máris a medve hangját csalta elő sípjából, amire a tigris hanyatt-homlok elszaladt. A medve azonban azt hitte, valamelyik kölyke hívja, és a hang felé sietett. A bocs helyett a vadászra bukkant, helyben nyomban szétmarcangolta, felfalta.

Ha valaki nem bízik saját képességeiben és külső erőkhöz folyamodik, hasonló sorsra juthat, mint ez a Chu-béli vadász.

Tiu Zongyuan összegyűjtött munkái

A JÁMBOR ÖZGIDA

Linjiangban egy ember őzgidát fogott. Amikor hazavitte, kutyái a szájuk szélét nyalogatva csóválták a farkukat. Az ember haragosan elkergette őket. Később az ember az őzgidát a kutyái közé eresztette, de figyelmeztette a kutyákat, hagyják békén a gidát, fogadják maguk közé. Amint az őz növekedett, megfelekezett eredeti mivoltáról, a kutyák barátjaként szórakozott, játszott velük. A kutyák, gazdájuktól félve, természetüket meghazudtoló módon összebarátkoztak az őzzel.

Három év múltán az őz észrevétlenül kiosont a ház kapuján. Az utcán sok ismeretlen kutyát látott, barátkozni próbált velük. A kutyák meglepődtek az őz láttán, de meg is örültek az útjukba kerülő finom eledelnek. Rávetették magukat, szétmarcangolták. Az őz még akkor sem fogta fel, miért kellett oly korai véget érnie.

Liu Zongyuan összegyűjtött munkái

RÉGI SZOKÁS

Az új előjáró nagy vacsorát adott a helyi előkelőségek tiszteletére. Rengeteg zenészt hívott, hogy szórakoztassák a társaságot. A mulatság közepén az egyik zenész énekelni kezdett:

- Le a régivel, éljen az új, le a végzetes csillaggal, éljen a szerencsecsillag!

Az előjárónak roppant mód hízelgett a dal. Megkérdezte:

- Ki a dal szerzője?

- Azt nem tudom, de az a szokás, hogy ha új előjárót kapunk, mindig ezt adjuk elő - felelte a zenész.

*Xiang Shan Ye Lu*³⁵

A VADLÚDŐRSÉG

Annak, akit vadlúdcsapat éjjeli megfigyelésével bíznak meg, nagyon elővigyázatosnak kell lennie, a vadludak ugyanis a legcsekélyebb szokatlan neszre is felriadnak, és új rejtékhelyre vonulnak. Ezt szem előtt tartva a vadlúdvadászok tervet dolgoztak ki, hogy túljárjanak az állatok eszén. Becserkészték a tanyájukat, hatalmas méretű hálót feszítettek ki, maguk pedig elrejtőztek a közeli hasadékokban.

Az éjszaka közeledtére a vadludak pihenni tértek. A vadászok fáklyát gyújtottak. Amint a gúnár riasztóan felgágogott, a vadászok eloltották a fáklyát. A csapat, amely menekülésre készen ugrott talpra, nem látott veszélyt, s ismét lepihent. A vadászok a cselt háromszor megismételték. A harmadik alkalommal a ludak úgy vélték, a gúnár feleslegesen riogatja őket, ezért jól megtépázták, majd az egész csapat nyugovóra tért.

Kevéssel ezután a vadászok újból fáklyát gyújtottak. A gúnár most nem riasztotta társait, a vadászok pedig csaknem az egész vadlúdcsapatot zsákmányul ejtették.

*Jing Wen*³⁶

RÉGI TÓ HELYETT ÚJ

Wang Anshi, a Song-dinasztia miniszterelnöke nagyon kedvelte a közhasznú munkákat. Liu Kongfu a kegyeibe akart férkőzni, ezért azt javasolta:

³⁵ Sang Wenying műve a tizedik századból.

³⁶ Song Qi művei (998-1061)

- Csapoltasd le a Liangshanbo tavat, és nyolcszáz négyzet li hasznosítható területet nyersz.

Wang Anshit fellelkesítette az ötlet, majd megkérdezte.

- Jó, és hová tegyük a rengeteg vizet?

- Ásass ugyanolyan méretű másik tavat, és a problémát máris megoldottad - felelte Liu Kongfu.

Wang Anshi nagyot nevetett, és elvetette az ötletet.

*Shao feljegyzései*³⁷

RÉGI KÖNYVEK RÉGI BRONZÉRT

Az írástudó nagy pénzsűkében volt, összezsomagolta hát néhány száz könyvét, hogy a fővárosba vigye, és eladja őket. Útközben összeismerkedett egy másik írástudóval, aki végignézte a könyvek listáját, és úgy döntött, megveszi a könyveket. Nem tudta megfizetni a könyvek árát, de régi bronzérméi meg dísz tárgyai voltak, amelyeket el akart adni, hogy rizst vehessen a pénzen. Megmutatta őket a mi emberünknek, az meg nagy rajongója volt a régi bronzérméknek, dísz tárgyaknak, s csodálattal szemlélte a ritkaságokat.

- Ne add el őket - mondta. - Becsüljük fel a könyvek meg a bronz értékét, és cseréljük.

Megállapodtak a cserében.

Hazaérve, felesége meglepődött a gyors visszatérésén. Hallván, mi történt, perlekedni kezdett.

- Te ostoba! Mit akarsz kezdeni ezekkel a vacakokkal, amikor egy szem rizs nincs a háznál?

- Na látod! Pont így járt a másik is. A könyvekből jó darabig neki sem lesz rizse.

*Dao Shan Quing Hua*³⁸

AKI GYERTYÁT GYÚJT, HOGY MEGTALÁLJA A KOVÁT

Ai Zi egy este megkérte tanítványát, dörzsölje meg a kovát, hogy lámpát gyújthasson. Hosszú ideig nem történt semmi. Ai Zi emelt hangon sürgette a tanítványt.

- Itt olyan sötét van, hogy találhatnám meg a kovát? - mentegetőzött a tanítvány. Aztán hozzátette: - Mester, tartsd ide a gyertyát, és együtt megkeressük.

*Ai Zi*³⁹ *töredékekből*

³⁷ Két kötetben jelent meg. Az első kötet szerzője Shao Bowen a 11. században, a másodiké fia, Shao Bo.

³⁸ Ismeretlen szerző töredékeiből a X. századból.

³⁹ Su Shi (1036-1101) műve).

A HAJÓTULAJDONOS ÖTLETE

Találkoztam egy emberrel, aki gyalog igyekezett Lüliangba. Meglátott egy hajót, és ötven pénzt ajánlott a hajótulajdonosnak, ha elviszi Pengmenig.

- A szokott díjszabás szerint - mondta a hajótulajdonos -, az utas poggyász nélkül száz pénzt fizet az útért. Mivel én ötvenet fizetek annak, aki a hajót vontatja, elviszlek ötvenért, ha vállalod, hogy te vontatod a hajót.

Ai Zi töredékekből

MIHEZ HASONLÍTHATÓ A NAP?

A vakon született ember tudni akarta, milyen a nap. Arra kérte az embereket, magyarázzák el neki.

- Olyan kerek, mint ez a bronzból készült gong - ütötte meg a gongot az egyik.

Nem sokkal ezután, amikor a vak meghallotta a gongot, megkérdezte: - Ez a nap volt?

Másik ember azt mondta neki:

- A napnak olyan sugarai vannak, mint ennek a gyertyának - és a vak kezébe adta a gyertyát, hogy megtapogassa.

Néhány nap múlva fuvola került a vak ember keze ügyébe, mire felkiáltott.

- Ó, ez bizonyára a nap!

A nap nem hasonlít sem a gonghoz, sem a fuvalához, ám a vak nem tud különbséget tenni közöttük, mivel nem látja őket, és csak mások magyarázatára hagyatkozhat.

Su Shi összegyűjtött tanulmányai

VEREKEDŐ BIVALYOK

A híres festő képet festett, amely két verekedő bivalyt ábrázolt.

A műértők csodájára jártak.

- Milyen élethű! Pont olyan ok, mint a valóságban!

A művész úszott a boldogságban. Finom selyemre ragasztotta, jade-rúdra akasztotta fel a képet, összetekerve pedig cédrusfa dobozban őrizte. Csak azoknak mutatta meg, akik tudták értékelni a kényes ízlésű műveket.

Egy nap óvintézkedésül a molyok ellen, kiakasztotta a képet a napra.

A tehénpásztor éppen akkor lépett az udvarba. Megállt a kép előtt, elvigyorodott.

- Értesz valamit a festészethez, fiú? - kérdezte a művész. - Hát nem olyanok a bivalyok, mintha élnének?

- Úgy néznek ki, mint a bivalyok - felelte a vigyorgó legény.

- És van a képen valami, ami rossz?!

- Amikor a bivalyok összeakasztják a szarvukat - mondta a legény -, a farkukat mindig a farkukhoz szorítják. Itt a képen csóválják a farkukat. Még sohasem láttam, hogy bivalyok így verekedtek volna.

A festőművész levegő után kapkodott. Többé senkinek se mutatta meg a képet.

*Dong Po Zhi Lin*⁴⁰

HOL TEREM A RIZS?

Cai Jing, az örökös miniszterelnök unokái jó módban nőttek fel, nem tudták megkülönböztetni a búzát a rizstől.

Egy nap, étkezés közben Cai Jin azt kérdezte tőlük:

- Mindennap esztek rizst, de tudjátok-e, hol terem?

- A mozsárban - vágta rá az egyik.

Cai Jing nevetett.

- Nem, nem ott! - kiáltott a másik. - Kákagyékényben! Én láttam!

Abban az időben a rizst kákagyékényből készült zsákokban szállították, innen a következtetés.

*Du Xing la Zhi*⁴¹

AKI EGÉSZBEN NYELTE A DATOLYÁT

Egy bolond azt hallotta, hogy a körte jót tesz a fogaknak, de árt a lépnek, a datolya viszont jót tesz a lépnek, de árt a fogaknak.

Ezen hosszan töprengett, majd azt mondta: - Ezentúl, ha körtét eszem, nem fogom lenyelni, ha viszont datolyát eszem, egészben nyelem le.

*Zhan Yuan Jing Yu*⁴²

A KÖNYÖRÜLETES FÉRFI

A könyörületes férfi teknősbékát fogott. Meg akarta főzni levesnek, de mivel nem akart a teknősbéka gyilkosa lenni, fazékban vizet forralt, pálcát fektetett keresztül a fazékon, és azt mondta a teknősnek:

- Ha átmész a pálcán a fazék fölött, szabadon engedlek.

⁴⁰ Su Shi (1036-1101) műve.

⁴¹ Zeng Minxing műve a tizenegyedik századból.

⁴² Bai Ting műve a 11. vagy 12. századból.

A teknős jól tudta, mi a férfi szándéka, mivel azonban nem akart meghalni, összeszedte minden erejét, és megkísérelte a lehetetlent.

- Nagyszerűen sikerült! - mondta az ember. - Próbáld meg újra!

*Cheng Shi*⁴³

MINDEN RONCS HAJÓ ÁLLAMI HAJÓ

Amikor Hu Li Zi hazafelé készült a fővárosból, a miniszterelnök utasította főhadbiztosát, hogy gondoskodjék az utazás megszervezéséről.

- Ha hajóra van szükséged - mondta Hu Li Zinek -, válaszd ki az egyik állami hajót, és a rendelkezésedre áll.

Mielőtt a főhadbiztos megérkezett volna, Hu Li Zi már ott volt a folyóparton. Ezerszám álltak kikötve a hajók, de ő nem tudta megállapítani, melyek az állami, s melyek a magántulajdonban lévő járművek.

Amikor megérkezett a főhadbiztos, megtudakolta, hogyan lehet megkülönböztetni a kétféle hajót.

- Nagyon könnyen - felelte a főhadbiztos. - Válaszd ki, amelyiknek rongyos a ponyvája, törött ez evezője, szakadt a vitorlája. Azok mind állami hajók.

Hu Li Zi körülnézett.

„Nem csoda, hogy az emberek is mind rongyosak. A császár valószínűleg úgy véli, állami tulajdonban vannak” - gondolta magában.

*Yu Li Zi*⁴⁴

A ZHONGSHAN HEGYSÉG FARKASA

Dongguo, a tudós, híres volt könyörületességéről.

Egy nap számárháton ügetett Zhongshan felé, s vadászokat pillantott meg. Később farkas rohant hozzá, reszkette könyörgött:

- Jóságos mester! Engedd meg, hogy elbújjak a csomagodban. Ha kikerülök a bajból, örökre hálás leszek jócselekedetédért.

A mester kinyitotta könyvekkel megrakott zsákját, elrejtette benne a farkast, körberakta könyvekkel.

A vadászok sehol sem találták a farkast, továbbmentek.

Ekkor a farkas megkérte Dongguo mestert, engedje ki a zsákból. Kikászálódott a könyvek közül és azonnal kimutatta a foga fehérjét.

⁴³ Yue Ke műve a 12. vagy 13. századból.

⁴⁴ Liu Ji (1311-1375) műve.

- Gonosz emberek üldözőbe vettek, és hálás vagyok neked, hogy megmentetted az életem. Most viszont halálosan éhes vagyok, ha nem eszem, menten éhen halok. Ha valóban meg akarod menteni az életemet, engedd, hogy megegyeek.

Rögtön rá is ugrott a mesterre, akit a támadás teljesen váratlanul ért. Igyekezett ellenállni, s ekkor, szinte az utolsó pillanatban észrevette, hogy egy öreg közeledik az úton. Nagy nehezen kiszabadította magát, az öregemberhez szaladt, könyörgött, mentse meg.

- Mi a baj? - kérdezte az öreg.

- A farkast üldözőbe vették a vadászok, és a segítségemet kérte. Megmentettem az életét, most viszont fel akar falni. Kérlek, magyarázd meg neki, hogy helytelenül cselekszik.

- Amikor a mester az utamba került - így a farkas -, belegyömöszölt a zsákjába, rám rakta a könyveit, aztán hosszasan elbeszélgetett a vadászokkal, és remélte, hogy közben megfulladok a zsákban. Miért ne faljam fel?

- Azt hiszem, túlzol - mondta az öreg a farkasnak. - Látni szeretném, hogyan történt a dolog, valóban annyira szenvedtél, mint ahogy állítod?

A farkas készségesen beleegyezett, hogy megmutassa, mennyire szenvedett. Belebújt a zsákba.

- Van törőd? - kérdezte az öreg suttogva a mestertől.

Dongguo elővette a törét. Az öreg a kezével mutatta, szúrja le a farkast.

- Nem akarok fájdalmat okozni neki - ellenkezett a mester.

Az öreg elnevette magát.

- Ez a leghálátlanabb lény a földkerekségen, neked meg nincs szíved, hogy megöljed! Könyörületes vagy ugyan, de ostoba is vagy!

Kikapta Dongguo kezéből a törét, és ledöfte a farkast.

A Ming-dinasztia korában (1368-1644) élt Ma Zhongxi műve

A HÍZELGÉSRE VÁGYÓ GAZDAG

A gazdag ember nagyon vágyott rá, hogy hízelegjenek neki. Megkérdezte a szegény embert.

- Van száz uncia aranyam. Ha neked adok húszat, hajlandó vagy hízelegni nekem?

- Ez nem igazságos elosztás - mondta a szegény -, akkor miért hízelegnék neked?

- És ha neked adnám az aranyaim felét, hajlandó lennél rá?

- Akkor egyenlőek lennénk. Mi okom lenne hízelegni neked?

- És ha neked adnám az összes aranyamat, hajlandó lennél rá?

- Ha az enyém lenne az összes arany, mi szükségem lenne rá, hogy hízelegjek neked?

Ai Zi Wai Yu⁴⁵

⁴⁵ A Ming-dinasztia korában élt Du Benjun műve.

A LÚDHÚS ELKÉSZÍTÉSÉNEK MÓDJAI

Egy ember vadludat pillantott meg, kifeszítette hát íját, és célba vette.

- Ha lelövöm, megpárolom!

- Jobb lesz, ha megsütjük - mondta a fivére. Egyik sem tudta meggyőzni a másikat. Végül felkérték a falu legöregebb emberét, aki azt tanácsolta, hogy a hús egyik felét párolják meg, a másik felét süssék ki.

Ám amikor visszatértek oda, ahol a vadlúdnak lennie kellett volna, nem találtak semmit.

*Xian Yi Pian*⁴⁶

A PÚP ELTÜNTETÉSE

Egy sarlatán azt állította, csodára képes.

- Bármiféle púp legyen a hátadon, kerek, görbe vagy ferde, gyere hozzám, azonnal kiegyenesítem!

Egy hiszékeny púpos elment hozzá, hogy gyógyítsa meg. A sarlatán deszkán hasra fektette a púpost, másik deszkát a púpjára helyezett, aztán teljes erejéből ugrálni kezdett a deszkán. A púp eltűnt, ám a púpos meghalt.

A púpos fia be akarta perelni a sarlatánt, aki így védekezett:

- Én arra vállalkoztam, hogy kiegyenesítem a púpját. Ahhoz, hogy közben meghalt, semmi közöm.

*Xue Tao történetei*⁴⁷

AZ ÁLOM

A tanfelügyelő nagyon szigorú volt a tanítványaihoz. Egy ízben meg akart büntetni egy tanulót. Komor képet vágva hívatta a vétkest, ő maga pedig várakozóan elhelyezkedett karosszékeiben. A bűnös diák megérkezett, térdre esett a tanfelügyelő előtt.

- Bocsáss meg, uram! Nem akartam elkészni, de találtam ezer uncia aranyat, és azon töprengtem, mihez kezdjek vele.

A tanfelügyelő az aranyak említésére megenyhült.

- Hol találtad? - kérdezte.

- A földben elásva!

- És mihez akarsz kezdeni vele?

- Eddig szegény ember voltam, uram - felelte a tanítvány. - Megbeszéltem a dolgot a feleségemmel, és úgy döntöttünk, hogy ötszáz unciáért darab földet veszünk, kétszázért házat,

⁴⁶ Liu Yanqing műve a 15. századból

⁴⁷ Jiang Yingke műve a 15. századból

százért berendezzük, másik százért veszünk cselédeket, cselédlányokat. Az utolsó száz uncia feléből könyveket vásárolok, a másik felét pedig szerény ajándékként neked ajándékozom annak fejében, hogy fáradozol a tanításommal.

- Valóban így gondolod? Azt hiszem nem tettem eleget azért, hogy kiérdemeljek ilyen bőkezű ajándékot! - mondta a tanfelügyelő.

Magához hívatta szakácsát, bőséges ebédet készíttetett vele, hogy méltón megvendégelje a tanítványát. Kellemesen töltötték az időt, beszélgettek, nevetgéltek, egyik pohárköszöntőt mondták a másik után egymás egészségére. Már kissé pityókásak voltak, amikor a tanfelügyelőnek az eszébe jutott:

- Nagyon sietősen érkeztl. Nem felejtetted el bezárni valami szekrénykébe az aranyat, mielőtt elindultál?

A tanítvány fülig vörösödött.

- Uram, éppen csak a végére értem, hogy eltervezzem, mihez kezdek a pénzzel, amikor a feleségem meglökött az ágyban, én kinyitottam a szemem, és láttam, arany sehol. Hát akkor mire nekem a szekrényke?

- Úgy értsem, hogy amit mondtál, az álom volt csupán?

- Igen, az volt, uram...

A tanfelügyelő rettentő dühbe gurult, de mivel eddig vendégszeretően bánt tanítványával, modortalanságra vallott volna, ha változtat a viselkedésén. Erőt vett magán, azt mondta:

- Látom, még akkor is gondolsz rám, ha álmodsz... Remélem, akkor sem feledkezel meg rólam, ha valóban lelsz némi aranyat.

Xue Tao történetei

HA NEM JUT SEPRŐ A DISZNÓKNAK

Az előljárásgomtól harminc li távolságra nyugatra fekszik a Hefu hegy, s annak meredekében húzódik a Wang Po-templom, amelyet az Öreg Hölgy Templomának is neveznek. Senki nem tudja pontosan, mikor élt ez az öreg hölgy. Beszélnek, abból élt, hogy bort árusított, s gyakran járt hozzá egy taoista pap, aki sohasem fizetett a borért. Az asszony ezzel mit sem törődött. Egyszer aztán a pap így szólt hozzá:

- Soha nem fizettem a borért, de forrást fakasztok neked.

Valóban, a pap forrást fakasztott, amelyből a legfinomabb bor áradt.

- Ez a fizetségem - mondta, és eltűnt.

Az asszony nem vesződött tovább a szőlővel, a forrásból fakadó italt árusította. A vevői úgy találták, finomabb minden más bornál. Az üzlete fellendült, az asszony három év múlva meggazdagodott.

Egy nap ismét beköszönt hozzá a pap. Az asszony hálálkodott neki.

- És mondd, jó a bor? - kérdezte a pap.

- Csodálatos - felelte az öregasszony. - Csak az a baj, hogy így nincs seprő a disznóknak.

A pap elnevette magát, és a következő sorokat vetette a falra:

Hatalmas a mennybolt,
De még hatalmasabbak az emberi vágyak.
Forrásvizet árul bor gyanánt,
S azon sopánkodik, hogy nincs seprő a disznóknak!

Amint befejezte az írást, a pap eltűnt, a forrásból pedig többé nem fakadt bor.

Xue Tao történetei

AZ EMBER, AKI NEM VALLOTTA BE A TÉVEDÉSÉT

Chu tartományban élt egy ember, aki nem tudta, hol terem a gyömbér. Azt hitte, fán terem.

Valaki megmondta neki: a gyömbér a földben terem.

Nem akarta elhinni.

- Felteszem a szamaramat fogadásra. Kérdezzünk meg tíz embert, s ha valamennyi azt mondja, hogy a gyömbér földben terem, tiéd a szamaram.

Megkérdezték a tíz embert, valamennyien azt mondták, a gyömbér földben terem.

- Vidd hát a szamarat! - mondta a kárvallott. - De hiába nyertél, én akkor is tudom, hogy a gyömbér fán terem!

Xue Tao történetei

NINCS MIT TENNI

Az egyszeri sebész nagyra tartotta képességét. A csatából visszatérő katona lábát nyílvesző járta át, felkereste a sebészt.

A sebész ollót fogott, levágta a nyílvesző két végét, bekötözte a sebet és nyújtotta a markát a fizetségért.

- De hisz nem is szedted ki a nyílveszőt a lábamból! - ellenkezett a beteg.

- Ami belül van, az belgyógyászra tartozik! Nincs mit tenni, ahhoz semmi közöm.

Xue Tao történetei

TÜRELEM

Egy ember állami hivatalt kapott a városban. Közeli barátja meglátogatta, hogy búcsút vegyen tőle.

- Valamiről soha ne feledkezz meg, ha hivatalnok leszel - mondta -, légy mindig türelmes.

A férfi azt felelte, türelmes lesz. Barátja ezután még háromszor megismételte a tanácsot, a másik meg minden alkalommal egyetértőleg bólintott. Amikor a barát negyedszer is megismételte, a férfi haragra gerjedt.

- Hülyének nézel? Miért kell ilyen egyszerű dolgot újra meg újra elismételned?

- No látod, mennyire nehéz türelmesnek lenni! Csupán ezt ismételttem el néhányszor, s máris elveszítetted a türelmedet!

Xue Tao történetei

BECSÜLET

A korrupt tisztviselő be akarta bizonyítani, hogy szerény és becsületes. Mielőtt elvállalta új hivatalát, nyilvános esküt tett.

- Ha megvesztegetési pénzt fogadok el a jobb kezemmel, száz kelés nőjön rajta! Ha a bal kezemmel fogadok el vesztegetési pénzt, nőjön száz kelés azon is!

Pár nap múlva ügyfél jött hozzá, ezer ezüstöt ajánlott fel, ha kedvező döntést hoz a számára. A hivatalnok szerette volna elfogadni a pénzt, ám félt, hogy az esküje megfogon.

Az ügyfél, hogy kisegítse a csávából, szólt:

- Miért ne tehetném bele a pénzt a méltóságos úr ruhaujjába? A kezének semmi baja nem eshet, majd a ruha ujja rohad le!

A hivatalnok remeknek tartotta az ötletet, és odatartotta ruhája ujját.

Xue Tao történetei

ABNORMÁLIS IDŐJÁRÁS

Hideg téli éjszakán a tábornok bort hozatott a sátrába. Gyertyaláng világított, a kályhában izzott a szén. A tábornok megivott néhány tálka bort, a homlokán kiütött az izzadság.

- Szokatlan időjárás van ebben az évben - mondta a tábornok. - Amikor hidegnek kellene lennie, hőség van.

Szavait meghallotta a szolgálja, aki kint őrködött a hidegben. Belépett a sátorba, tisztelegve jelentette. - Ahol a szolgálja őrködik, uram, ott normális az időjárás.

Xue Tao történetei

SAVANYÚ BOR

Su Qinnak nem sikerült hivatali állást szereznie. Egy nap apja születésnapját ünnepelték. Amikor Su Qin bátyja az apja egészségére ürítette poharát, az apa csettintett:

- Ó, milyen kitűnő bor!

Ám amikor Su Qin köszöntötte fel apját, az öreg összevonta szemöldökét, és felkiáltott:

- Micsoda savanyú lőre!

Su Qin felesége úgy vélte, valóban, a bor savanyú. Kért egy pohár bort az idősebb fivértől, de amikor ő köszöntötte fel vele, az öreg azt a bort is savanyúnak tartotta.

- De hisz ez ugyanaz a bor, amellyel a sógorom kínált téged!

- Szerencsétlenek! A legédesebb bor is megsavanyodik, ha ti értek hozzá!

Xue Tao történetei

RENDELET A TIGRISEK ELLEN

Amikor Yang Shuxian állami hivatalt töltött be Jingzhou-ban, a tigrisek állandó rettegésben tartották a környéket. Yang rendeletet adott ki: hatalmas sziklába vésve utasította a tigriseket, hagyják el hivatali működése területét.

Később Yangot áthelyezték Yulinba. Azt tapasztalta, hogy az emberek engedetlenek vele szemben, ezért célszerűnek vélte, ha hasonló parancsot ad ki a renitensek ellen. Írt a Jingzhou-i előjárónak, készíttessen másolatot a tigrisek ellen hozott intézkedéséről. A Jingzhou-i előjáró teljesítette kívánságát, embereket küldött ki a sziklához, ám a tigrisek széttépték a rendeletmásolókat.

Az előjáró válaszlevélben tájékoztatta Yangot a tragédiáról.

*Song Bai hei Chao*⁴⁸

A JÓ EMBERT KÖNNYŰ BÁNTANI

A falu szélén, az út melletti templomban fából faragott istenség szobra állt. Egy járókelőnek vizesárok keresztezte az útját, elcipelte a szobrot, hídként átvette az árkon, és keresztülment rajta. Másik járókelő megsajnálta az istenséget, visszavitte a helyére, ám a képmás megharagudott, mert ez az ember nem mutatott be áldozatot neki. Megátkozta, hogy fájduljon meg a feje.

Az alvilági szellemek elképedtek.

- Büntetlenül elengeded, aki átgázolt rajtad, megátkoztad, aki segített. Miért?

- Hát nem értitek? - kérdezte az istenség. - A jó embert könnyebb bántani.

*Xiao Zan (A nevetés dicsérete)*⁴⁹

EGYÜTT NEVETNI

A vak ember nagy társaságban időzött. Amikor társai nevettek, ő is nevetett.

Megkérdezték, min nevet. Azt felelte:

- Ha ti nevettek, bizonyára van okotok rá. Megfosztanátok a nevetés örömétől?

Xiao Zan

AZ ALACSONY ZSÁMOLY

Yu Gongnak volt egy alacsony zsámolya. Valahányszor le akart ülni rá, egy-egy téglát rakott a zsámoly lábai alá. Később kényelmetlennek találta a téglarakosgatást, és szólt a szolgájának,

⁴⁸ Pan Yongyin gyűjtése a 16. századból

⁴⁹ Zhao Nanxing (1550-1627) műve

vigye fel a zsámolyt az emeletre. Amikor az emeleten leült rá, ugyanolyan alacsonynak találta a zsámolyt, mint a földszinten.

- Érdekes, azt mondják, hogy fent magasabb, de én ezt egyáltalán nem veszem észre! - mondta.

*Ya Nüe (Mulatságos tréfák)*⁵⁰

HOGYAN LEHET TÚT CSISZOLNI A MOZSÁRTÖRŐBŐL

Egy gyermek, ahelyett, hogy iskolába ment volna, az utcán játszadozott. Láta, hogy valami öregasszony mozsártörőt csiszol a kövön. Kíváncsi lett rá, mit csinál.

- Tút csiszolok belőle, hogy legyen mivel megvarrni a ruhámat - felelte az öregasszony.

A kisfiú nevetett:

- Hogy gondold, hogy tút csiszolhatsz akkora mozsártörőből?

- Nem tesz semmit - mondta az öregasszony. - Ma is csinálom, holnap is, holnapután is. A mozsártörő nap mint nap kisebb lesz, s egy nap tű lesz belőle.

A gyermek megértette a példabeszédet, és elment az iskolába.

*Qian Que Lei Shu*⁵¹

A JÉGMADÁR

A jégmadár félénk állat, a fa tetejére rakja fészket, hogy védekezzen a veszély ellen. Amikor a fiókái kikelnek, attól retteg, hogy kiesnek a fészekből, ezért lejjebb másik fészket épít. Amikor a fiókák tollasodni kezdenek, elővigyázatból még alacsonyabban is rak egy fészket. Ez azonban már olyan alacsonyan van a fán, hogy bárki megkaparinthatja a fiókákat.

*Tan Gai*⁵²

CERKÓFMAJMKOK

Lenn délen, a völgyekben a cerkófmajmok mindig csapatosan járkálnak. A helybéliek ismerik útvonalukat, az út szélére bort, seprőt, az úton keresztbe meg szalmából font szandált raknak. A majmok megpillantva a bort meg a szandált, lármásan örvendeznek. A bor illata megmámorosítja őket. Eleinte gyanakvóan rohangálnak, végül rászánják magukat, hogy igyanak néhány kortyot, majd megisszák az összes bort, berúgnak, belebújnak a szandálba, és hasra esnek benne. A helybéliek előbújnak, és fogságba ejtik őket.

Tan Gai

⁵⁰ Egyaránt tulajdonítják Xu Zichangnak és Feng Menglongnak, mindkét szerző a Ming-dinasztia idején élt.

⁵¹ Chen Renxi (1581-1636) gyűjtése.

⁵² Feng Menglong gyűjtése a Ming-dinasztia korából.

A SEMMITTEVÉS PILLANATA

A magas rangú tisztviselő zarándokutat tett a kolostorba. A kolostorfőnököt előzetesen értesítették a vendég érkezéséről, s ő megtette az előkészületeket a tisztviselő fogadására. Eddegéltek, iddógáltak, a tisztviselő jól érezte magát a kolostorfőnök asztalánál, s jókedvében Tang-kori poémából idézett két sort:

A kolostor mellett elhaladva betértem, hogy szót váltsak a szerzetesekkel;
Hogy a kinti élet zaklatottsága után egy pillanatnyi semmittevést élvezzek.

A szerzetes nevetett. A tisztviselő megkérdezte, min nevet, ő pedig ekképp felelt:

- Méltóságod egy pillanatnyi semmittevést élvezett, nekem azonban ez a pillanat három napi munkámba került.

Tan Gai

A TINTAHAL

A tintahalnak négy pár lába van, amelyeket be tud húzni a szájába, a száját viszont el tudja rejteni a hasa alatt. Veszély esetén kék, tintaszerű folyadékot lövell ki, amögött rejtőzik el a ragadozó halak elől. A halász a kék folyadék láttán kiveti hálóját, és kifogja a tintahalat.

Tan Gai

VILLÁS FAÁG

Bizonyos hegyvidékeken az emberek villásan elágazó faágakat használtak széklábnak. Egy apa elküldte a fiát az erdőbe, hozzon ilyen ágat. A fiú baltát fogott, és elindult. Este üres kézzel tért haza. Az apja kérdőre vonta, a fiú pedig így felelt:

- Voltak ilyen faágak, persze, voltak szép számmal, de mindegyik felfelé ágazott el.

Xiao Fu (Tréfák tárháza)⁵³

AZ UJJADAT KÉREM

A szegény ember találkozott régi barátjával, aki halála után istenséggé változott. Végighallgatta a szegény ember panaszait a nyomorról, amelyben életét tengeti, majd ujjával az út szélén heverő téglára mutatott. A téglá nyomban aranyrúddá változott. Megajándékozta vele a szegény embert, ám régi barátja nem lett elégedett, ezért adott neki egy nagy aranyoroszlánt is. A másik még mindig elégedetlen volt.

- Hát mit kérsz még? - kérdezte az istenséggé vált barát.

- Az ujjadat - hangzott a válasz.

Xiao Fu

⁵³ Feng Menglong gyűjtése a Ming-dinasztia korából.

BÁRMIT A SZAMÁR SZERETETÉÉRT

A gazdag, zsugori öregember vagyonának jó részét úgy szerezte, hogy magas kamatra kikölcsönözte pénzét. Amikor túl öreg lett és nehezebb esett már a séta is, szamarat vett magának. Annyira megszerette az állatot, hogy csak akkor ült fel rá, ha borzasztóan elfáradt.

Egy nap hosszú utat kellett megtennie, tikkasztó melegben, így hát magával vitte a szamarat. Darabig gyalogolt mellette, s amikor kifulladt, felült a szamárra. Két-három li távolság után a szamár is szaporán szedte a levegőt, nem szokta meg, hogy üljenek a hátán. Az öreg leszállt róla, levette a nyeret is. A szamár azt gondolta, szabadjára engedték, sarkon fordult, elügetett hazafelé, ügyet sem vetett az öreg kiáltozására. Az öreg zsugori félt, hogy a szamár elkóborol, a nyeret sem akarta elveszíteni. Hátára vette a nyeret, hazasietett.

Amint házához ért, első kérdése az volt, hazatalált-e a szamara? Fia megnyugtatta, és az öreg arca felderült, ám a megerőltetés, a hőség megtette a magáét: az öreg ágyának esett, hetekig nem tudott lábra állni.

Er Shi Lu (Mendemonda történetek)⁵⁴

ZARÁNDOKÚT

Az Emei hegység megszámlálhatatlanul sok kolostora közül a nagy kolostorok szerzetesei gazdagok, a kis kolostorok szerzetesei pedig szegények voltak.

Egy nap valamelyik kis kolostor szegény szerzetese útnak eredt, hogy búcsút vegyen egy nagy kolostor gazdag szerzetesétől, majd zárandokútra induljon a Keleti Óceán szigetén fekvő Putou hegységbe. Több mint háromezer lit kellett megtennie, sok-sok magas hegyen és mély vízen kellett átkelnie. A gazdag szerzetes zavartan érdeklődött.

- Mire van szükséged, mit akarsz magaddal vinni?

- Csupán kancsót és tálkát kérek - felelte a szegény szerzetes. - A kancsóval vizet meríték, a tálkával meg koldulok majd egy kis rizst.

- Évek óta készülök rá, hogy zárandokútra menjek Putouba - mondta a gazdag szerzetes. - Évek óta gyűjtöm, ami szükséges az úton, de még mindig hiányzik egy-két dolog. Aggódok, nem veszed-e túl könnyen az utat?

A szegény szerzetes jó esztendő múlva visszatért útjáról, és beszámolt a gazdag szerzetesnek arról, mi minden esett meg vele.

A gazdag szerzetes szégyenkezve bár, de még mindig azzal mentegetőzött, hogy eddig nem sikerült megtennie az összes előkészületet a zárandokúthoz.

Bai He Tang Ji⁵⁵

AZ ÜGYEFOGYOTT PARASZT

Az öreg paraszt darabka földet birtokolt. Tutyimutyi ember volt, ám jobban szerette, ha béketűrőnek nevezik.

⁵⁴ Yue Jun gyűjtése a 17. vagy 18. századból

⁵⁵ Peng Duanshu műve a 18. századból.

Egy nap odajön hozzá egy ember.

- A szomszédod ráengedte a bivalyát a rizsföldre.

- Ó, bizonyára véletlen! - felelte a paraszt.

Másnap odajön hozzá valaki más.

- A szomszédod a te rizsföldről aratja a rizst!

- Gyenge lett a termése. Hadd arassa, nincsen abban semmi rossz - így a paraszt. Béketűrése mind bátrabbá tette szomszédait, akiknek megnőtt az étvágyuk: szerettek volna megkaparintani jó darabot a földjéből, levágni az ágakat a családi sírboltja fölé ültetett fáról.

Ez több volt annál, amit az öreg paraszt elviselt volna. Elment a szomszédjához, megkérdezte, miért vett el egy darabot a földjéből.

- Te meg miről beszélsz? - támadt rá a szomszéd. - Együtt fordítottuk termőre azt a földet, és soha nem jelöltük ki a határt. Azt mondod, én vettem el egy darabot a földedből, amikor ennek épp az ellenkezője igaz!

- Rendben van. Akkor mondd meg, miért vágta le az ágakat a családi sírboltunk fölötti fáról?

- Miért nem vitted odébb a családi sírboltodat? - vitatkozott a szomszéd. - Annak a fának a gyökerei átnyúlnak a földembe, ágai ráhajolnak a földemre. Ehhez mit szólsz?

Az öreg paraszt megrázta a fejét, nem tudott visszavágni.

- Ó, jaj! - mondta. - Az én hibám, csakis az én hibám! Nem téged kellett volna szomszédnak választanom.

*Pu Li Zi*⁵⁶

RÖVIDLÁTÁS

Két rövidlátó ember minduntalan az éles szemével dicsekedett.

Valaki hírül adta nekik, hogy a templomban emléktáblát helyeznek el. Mindketten szerették volna tudni, mi lesz a tábla szövege. A táblaavatás napján együtt mentek a templomba. Felnéztek a templom homlokzatára, egyikük megszólalt:

- Nézd csak, nem azok az írásjelek vannak felírva, hogy „Fényesség” és „Becsületesség” ?

A másik bólintott.

- A kisebbek meg, azokat biztos nem tudod kiolvasni, azt jelentik: X. Y. írása, ennek meg ennek a hónapnak ezen és ezen a napján!

Egy járókelő megkérdezte, mit bámulnak. Amikor megmondták, a járókelő elnevette magát:

- A táblát még fel sem tették, hogyan tudnátok elolvasni, mit írtak rá?

*Xiao Lin Xin Ya (Válogatott tréfák)*⁵⁷

⁵⁶ Ma Shifang műve a 19. század elejéről.

⁵⁷ 9. századi ismeretlen szerző munkája.